

NOTA PASTORALNA KOMISJI STAŁEJ KONFERENCJI EPISKOPATU WŁOCH NT. KATECHUMENATU DOROSŁYCH

ks. Andrzej Maćkowski
WT US - Szczecin

WSTĘP

Sobór Watykański II jasno wskazał konieczność przywrócenia w Kościele łacińskim katechumenatu. W Konstytucji o Liturgii *Sacrosanctum Concilium* czytamy: „należy przywrócić różne stopnie katechumenatu dorosłych, pozostawiając wprowadzenie go w życie uznaniu miejscowego ordynariusza”¹

Konsekwencją postanowienia soborowego było ustanowienie normy w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r., dotyczącej tych, którzy wyrazili wolę przyjęcia wiary w Chrystusa, o konieczności dopuszczenia ich do katechumenatu po odbyciu prekatechumenatu² Takie sformułowanie normy prawnej jest wynikiem kolejnego wskazania soborowego³ i wynikającego z niego ogłoszenia przez Kongregację Kultu Bożego w dniu 6 stycznia 1972 r., zatwierdzonego przez papieża Pawła VI, nowych *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*⁴ wprowadzających podzielony na różne stopnie katechumenat. Dekret ogłaszający natychmiastowe stosowanie *Obrzędów* w języku łacińskim przypomina, w myśl postanowienia soborowego⁵, że „termin wprowadzenia go w języku narodo-

¹ Sobór Watykański II, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 64.

² Kan. 788 § 1 KPK: „Ci, którzy wyrazili wolę przyjęcia wiary w Chrystusa, po odbyciu prekatechumenatu, winni być dopuszczeni do katechumenatu z zastosowaniem obrzędów liturgicznych, a ich nazwiska mają być wpisane do specjalnej księgi”

³ Sobór Watykański II, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 66: „Należy poddać krytycznemu rozpatrzeniu obydwie obrzędy chrztu dorosłych, zwykły i uroczysty z przywróconym katechumenatem, a w Mszałe rzymskim umieścić specjalną Mszę *Przy udzielaniu chrztu*”

⁴ *Ordo initiationis christianae adultorum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1972.

⁵ Sobór Watykański II, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 63 b: „na podstawie nowego wydania Rytuału rzymskiego, kompetentna kościelna władza terytorialna, o której mowa w art. 22, § 2 tej Konstytucji, niech jak najrychlej przygotowuje rytuały krajowe, dostosowane do potrzeb miejscowych także pod względem języka. Po zatwierdzeniu przez Stolicę Apostolską należy ich używać w okręgach, dla których są przeznaczone. Przy układaniu tych rytuałów czy poszczególnych zbiorów obrzędów nie należy opuszczać instrukcji, umieszczonych w Rytuale rzym-

wym określi Konferencja Episkopatu po uprzednim sporządzeniu przekładu i zatwierdzeniu go przez Stolicę Apostolską”⁶ Konferencja Episkopatu Polski wypełniła to zadanie zatwierdzając w dniu 12 grudnia 1985 r. przekład *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich*⁷ i otrzymując jego zatwierdzenie przez Kongregację Kultu Bożego w dniu 7 marca 1986 r.⁸

Ponadto paragraf 3 wspomnianej wyżej normy kodeksowej stanowi, że „jest rzeczą Konferencji Episkopatu wydać postanowienia, regulujące odbywanie katechumenatu”⁹ Obowiązek wydania odpowiednich przepisów dotyczących katechumenatu przez Konferencję Episkopatu podkreśla jeszcze raz Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kanonie 851 n. 1¹⁰

W ślad tych postanowień Rada Stała Konferencji Episkopatu Włoskiego 22 kwietnia 1997 r. zaaprobowała pierwszą Notę pastoralną na temat inicjacji chrześcijańskiej o tytule, który w języku polskim może brzmieć: wskazania dotyczące katechumenatu dorosłych¹¹ Fakt ten nie zmniejszył zainteresowania Konferencji Episkopatu Włoskiego inicjacją chrześcijańską. Dlatego też Rada Stała w dniu 23 maja 1999 r. ogłosiła nową Notę¹², zawierającą wskazania dotyczące wtajemniczenia dzieci w wieku od 7 do 14 lat. Problem budzenia wiary i dopełnienia inicjacji

skim przed poszczególnymi obrzędami, czy to o charakterze duszpasterskim i ceremonialnym, czy też o szczególnym znaczeniu społecznym”

⁶ Por. tekst dekretu Kongregacji Kultu Bożego w języku polskim w: *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1988, s. 7.

⁷ *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (OCWD), Katowice 1988.

⁸ Tekst dekretu Kongregacji Kultu Bożego zatwierdzający przekład w języku polskim zob. w: OCWD, s. 6.

⁹ Kan. 788 § 3 KPK: „Jest rzeczą Konferencji Episkopatu wydać postanowienia, regulujące odbywanie katechumenatu i określające obowiązki oraz uprawnienia katechumenów”

¹⁰ Kan. 851 n. 1 KPK: „Sprawowanie chrztu powinno być odpowiednio przygotowane, dlatego: 1° dorosły zamierzający przyjąć chrzest winien być dopuszczony do katechumenatu i wedle możliwości przez różne stopnie doprowadzony do wtajemniczenia sakramentalnego, zgodnie z obrzędem wtajemniczenia przystosowanym przez Konferencję Episkopatu oraz ze szczegółowymi przepisami przez nią wydanymi”

¹¹ Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti, Nota pastorale del Consiglio Episcopale Permanente*, Notiziario CEI 1997, ss. 81-126. Ponadto dokument ten ukazał się w serii „Collana Documenti CEI” wydawanej przez Editrice Elle di Ci, Torino 1997, N. 91.

¹² Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per l'iniziazione cristiana dei fanciulli e dei ragazzi dai 7 ai 14 anni, Nota pastorale del Consiglio Episcopale Permanente*, „Notiziario CEI” 1999, ss. 253-283, a także w: „Collana Documenti CEI”, N. 108, Torino 1999.

chrześcijańskiej w wieku dorosłym stanowi zaś temat kolejnej Noty¹³ ogłoszonej w dniu 8 czerwca 2003 roku.

Konferencja Episkopatu Polski nie wydała oddzielnych przepisów na temat inicjacji chrześcijańskiej, poza istniejącymi we wspomnianych wyżej *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich*, a wydanych w 1988 r. Warto więc zapoznać się z Notami Rady Stałej Konferencji Episkopatu Włoskiego, by ubogacić się doświadczeniem Kościoła we Włoszech.

Celem niniejszego artykułu jest omówienie zagadnień związanych z pierwszą Notą z 1997 r. dotyczącą katechumenatu dorosłych, czyli mającą zastosowanie w przypadku osób powyżej 14 roku życia, nazywanej w dalszej części *Notą*.

1. KONIECZNOŚĆ KATECHUMENATU I JEGO FORMA

We wstępie¹⁴ *Nota* mówi o nowej sytuacji występującej nie tylko we Włoszech. Coraz częściej zdarza się, iż dorośli przychodzą do Kościoła prosząc o chrzest. Można wyróżnić dwie grupy takich osób.

Pierwszą z tych grup stanowią osoby, które nie były ochrzczone w wieku dziecięcym, mimo że pochodzą z rodzin tradycyjnie chrześcijańskich. Rodzice tych osób w konsekwencji nieregularnej sytuacji małżeńskiej lub trudnych doświadczeń życiowych utracili wiarę i zanegowali Kościół. Uznali więc za słuszne pozostawić decyzję o chrzcie swoim dzieciom, gdy one osiągną wiek dojrzały.

Drugą grupę stanowią młodzież lub dorośli obcokrajowcy pochodzący z Europy albo spoza niej, którzy wyemigrowali ze swoich krajów z powodów ekonomicznych i po pewnym czasie przebywania we Włoszech proszą o chrzest.

Nie sposób jest jednoznacznie odpowiedzieć jakie są motywy prośb o chrzest. Tego rodzaju doświadczenie duszpasterskie jest w fazie początkowej, stąd mała ilość informacji na ten temat i trudno jest wyczerpująco odpowiedzieć. Można jednak przyjąć, że dominującymi są pragnienie pełnej integracji z nowym środowiskiem także w wymiarze religijnym (co może mieć miejsce szczególnie w wypadku emigrantów) oraz wola znalezienia odpowiedzi na spotkane egzystencjalne problemy życia. W każdym jednak wypadku prośby o chrzest, jak stwierdza *Nota*, momentem znaczącym było spotkanie z człowiekiem - księdzem, zakonni-

¹³ Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il risveglio della fede e il completamento dell'iniziazione cristiana, Nota pastorale del Consiglio Episcopale Permanente*, „Notiziario CEI” 2003, 147-187. a także w: „Collana Documenti CEI”, N. 114, Torino 2003.

¹⁴ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, Introduzione, 1-7.

kiem lub zakonnicą, świeckim zaangażowanym w życie Kościoła i dającym żywe świadectwo wiary.

Wobec takiej sytuacji zauważa się potrzebę procesu formacyjnego, który niósłby pomoc w oczyszczeniu intencji przyjęcia chrztu oraz mógłby doprowadzić do spotkania z Jezusem Chrystusem, będącym jedyną odpowiedzią na wszelkie problemy życia człowieka. I tak w tym celu, w duchu wskazań Soboru Watykańskiego II przez ogłoszenie *Obrzędu chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* została przywrócona istniejąca w Kościele pierwotnym instytucja katechumenatu.

Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych uwzględniając zróżnicowane sytuacje poszczególnych ludzi przedstawia trzy główne sposoby realizacji katechumenatu. Pierwszym z nich jest odzyskanie prawdziwego i właściwego katechumenatu, zgodnie z życzeniem Soboru Watykańskiego II¹⁵, przez który dorosłych pragnących przyjąć chrzest wprowadza się na drogę wiary i włączenia do Kościoła. Drugi sposób, to także prawdziwy i właściwy katechumenat, z tym że przez wprowadzenie odpowiednich modyfikacji, zaadresowany jest do młodzieży w wieku szkolnym, która w czasie swego dzieciństwa nie została ochrzczona. I na koniec *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* przewidują uzupełnienie inicjacji chrześcijańskiej dorosłych ochrzczonych jako dzieci, którzy proszą o przygotowanie do bierzmowania i Eucharystii, na sposób i styl katechumenatu. Choć nie są oni prawdziwymi katechumenami, bo przyjęli już wcześniej chrzest, to jednak trudno mówić, iż na równi cieszą się skarbami wiary chrześcijańskiej z tymi, którzy otrzymali pełnię inicjacji chrześcijańskiej. Dlatego jest słusznym, za pomocą dostosowanego do ich sytuacji katechumenatu, obdarować ich tą pełnią.

Nota w swym wstępie stwierdza, że oprócz wspomnianych wyżej trzech form katechumenatu przewidzianych przez *Obrzęd chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, sytuacja duszpasterska Kościoła wymaga istnienia także innych itinerariów formacyjnych inspirowanych katechumenatem.

Pierwszym z nich jest itinerarium typu katechumenalnego dla dzieci i młodzieży ochrzczonych w swym niemowlęctwie i przygotowujących się do celebracji bierzmowania i Eucharystii. O konieczności takiego procesu formacyjnego mówi wprost *Katechizm Kościoła Katolickiego* nazywając go katechumenatem pochrzcielny¹⁶

Następnie należy wskazać proces formacyjny według ducha katechumenatu, przewidziany dla młodych i dorosłych, którzy, otrzymawszy chrzest jako dzieci, nie otrzymali formacji chrześcijańskiej i faktycznie żyją w niewierze bądź na krawędzi wiary. O tego typu procesie katechetycznym wspominał Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Christifideles laici* jako ogólnie pomocnym w formacji świeckich¹⁷

¹⁵ Sobór Watykański II, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 64-65; Dekr. *Ad gentes*, 14.

¹⁶ KKK, 1231.

¹⁷ Jan Paweł II, Adhort. Apost. *Christifideles laici*, 61: „...inną formą pomocy może być kate-

Na końcu zaś wspomina się, że każdego rodzaju katecheza winna być inspirowana itinerarium formacyjnym katechumenatu. W tym duchu wypowiedział się już w 1977 r. Synod Biskupów stwierdzając, że „modelem każdej katechezy jest katechumenat chrzcielny”¹⁸ W odpowiedzi na te wskazania Konferencja Episkopatu Włoskiego wydała dokument o potrzebie odnowy katechezy i nadaniu jej charakteru katechumenalnego¹⁹ Konsekwencją było wydanie zróżnicowanych katechizmów na różne etapy rozwoju człowieka, wśród których znaczące miejsce zajmuje *Catechismo per l'iniziazione cristiana*²⁰ skierowany do dzieci i młodzieży zawierający propozycję programu katechetycznego pragnącego realizować proces inicjacji chrześcijańskiej w myśl katechumenatu pochrzcielnego.

2. ROZWÓJ KATECHUMENATU

W swym pierwszym rozdziale²¹ *Nota* krótko zatrzymuje się nad ważnymi momentami dla historii katechumenatu²² Na początku analizuje wskazania No-

cheza osób ochrzczonych prowadzona w formie katechumenatu i wykorzystująca pewne elementy „Rytu chrześcijańskiej inicjacji dorosłych”, które służą odkryciu i przeżywaniu ogromnych i nadzwyczajnych bogactw i odpowiedzialności wynikających z otrzymanego chrztu”

¹⁸ Synod Biskupów (IV Zgromadzenie Generalne), *Ad populum Dei Nuntius*, 8, w: G. Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi, Quarta assemblea generale (30 settembre – 29 ottobre 1977)*, Roma 1978.

¹⁹ Conferenza Episcopale Italiana, *Lettera dei Vescovi per la riconsegna del testo «Il rinnovamento della catechesi»*, w: Conferenza Episcopale Italiana, *Il rinnovamento della catechesi*, Roma 1988.

²⁰ Konferencja Episkopatu Włoch wydała ten katechizm w postaci pięciu książek, które adresowane są do dzieci i młodzieży w zależności od ich wieku. Pierwszym jest katechizm dla dzieci do 6 roku życia: *Lasciate che i bambini vengano a me*. Następne adresowane są do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym: *Io sono con voi* (w wieku 6-8 lat), *Venite con me* (w wieku 8-10 lat), *Sarete miei testimoni* (w wieku 11-12 lat) i *Vi ho chiamato amici* (w wieku 12-14 lat). Wydane zostały przez Libreria Editrice Vaticana w 1992 r.

²¹ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catecumenato degli adulti*, 8-24.

²² Systematyczny obraz katechumenatu i wtajemniczenia chrześcijańskiego w starożytności przedstawia R. Cabié, *L'iniziazione cristiana*, w: A.G. Martimort, *La Chiesa in preghiera. Introduzione alla liturgia, III, I Sacramenti*, Brescia 1987, ss. 27-120. Godna polecenia jest także analiza rytów istniejących w procesie wtajemniczenia chrześcijańskiego w różnych Kościołach pierwszych wieków dokonana przez V. Saxer, *Les rites de l'initiation chrétienne du II au VI siècle. Esquisse historique et signification d'après leurs principaux témoins*, Spoleto 1988. Natomiast analizę itinerarium katechumenalnego stosowanego w głównych Kościołach III-VI wieku oferuje G. Cavallotto, *Catecumenato antico. Diventare cristiani secondo Padri*, Bologna 1996.

wego Testamentu²³, następnie przedstawia okres Kościoła antycznego²⁴, w którym katechumenat przeżywa swój rozkwit i zarazem zanik, by przejść do czasu Soboru Watykańskiego II²⁵, kiedy mówi się o konieczności jego przywrócenia. Rozdział kończy się przedstawieniem zasad normatywnych zawartych w *Ordo initiationis christianae adultorum* z 1972 r.

2.1. Wskazania Nowego Testamentu

Przede wszystkim zauważa się, że w Nowym Testamencie od momentu rozesłania przez Jezusa uczniów na cały świat²⁶ istnieją ślady itinerarium, procesu przyjęcia do wspólnoty uczniów Chrystusa, który stanowi fundament późniejszego procesu inicjacji chrześcijańskiej. Ten proces przyjęcia do wspólnoty uczniów, której zapewniona jest obecność Pana i ciągle trwanie Jego zbawczego działania, zakłada przepowiadanie Chrystusa, który umarł i zmartwychwstał, akceptację tego przepowiadania, katechezę o wierze i praktykę życia chrześcijańskiego.

Taki sam proces, itinerarium, znajdujemy we wspólnocie apostoelskiej począwszy od dnia Zesłania Ducha Świętego²⁷. Istnieje w nim ściśle połączenie między przepowiadaniem Chrystusa umarłego i zmartwychwstałego, nawróceniem, katechezą, chrztem, darem Ducha Świętego, przyłączeniem do wspólnoty, uczestnictwem w jej życiu, na które składa się słuchanie nauki apostołów, trwanie we wspólnocie braterskiej, celebracja „łamania chleba”, wspólna modlitwa i świadectwo Ewangelii.

Pomimo że zamysłem pism Nowego Testamentu nie jest dostarczenie wyczerpujących informacji na temat praktyki chrzcielnej stosowanej przez różne wspólnoty, to jednak zgodnie ukazują one, że w każdym wypadku nawróceni w następstwie przepowiadania kerygmatu przyjąwszy wiarę zostają wcieleni do Ludu Bożego przez chrzest, dar Ducha Świętego i uczestnictwo w Ciele Chrystusa²⁸.

Ponadto z księgi Dziejów Apostolskich wynika, że istnieją etapy chrzcielne, które można określić w następujący sposób: wiara i nawrócenie, których synonimami są przyłgnięcie do Chrystusa i skrucha; uznanie Kościoła i przyjęcie przez wspólnotę; dialog i egzamin dla weryfikacji postępowania i dyspozycji proszącego, kiedy to także

²³ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, 9-11.

²⁴ Por. tamże, 12-16.

²⁵ Por. tamże, 17-21.

²⁶ Por. Mt 28,19-20; Mk 16,15-16.

²⁷ Por. Dz 2,36-42.

²⁸ Por. Dz 2,38; 1 Kor 10,1-4; Ef 5,26.29; Hbr 6,4-5.

odpowiedzialny za wspólnotę podejmuje ostateczną decyzję; wyznanie wiary i chrzest²⁹

Na podstawie tekstów Nowego Testamentu można także stwierdzić, że z liturgią chrzcielną związany jest gest nałożenia rąk. Staje się on znakiem szczególnego daru Ducha Świętego i udziału wszystkich ochrzczonych w wydarzeniu Pięćdziesiątnicy. W tym celu Piotr i Jan nakładają ręce na Samarytan, którzy przyjąwszy Słowo Boże ochrzczeni byli tylko w imię Jezusa. Potwierdzają w ten sposób misję Filipa w Samarii oraz czynią Samarytan, na wzór uczniów zgromadzonych w Jerozolimie, uczestnikami wylania Ducha Świętego³⁰ To samo czyni św. Paweł w Efezie³¹

2.2. *Katechumenat w Kościele antycznym*

Stałą cechą praktyki chrzcielnej Kościoła antycznego jest poprzedzanie chrztu kształceniem na temat treści wiary i czasem na praktykę życia chrześcijańskiego. Znamiennym był także fakt, że kandydatowi żywo towarzyszyła wspólnota. Między końcem II a początkiem III wieku formacja nowych wierzących zinstytucjonalizowała się, dając początek nowemu, specjalnemu stanowi katechumenów w Kościele. Katechumenat zaś w formie, w jakiej ukształtował się w Kościele pierwszych wieków, stał się instytucją mającą zadanie towarzyszenia dorosłym w drodze wiary, aż do przyjęcia sakramentów chrztu, bierzmowania i Eucharystii.

Katechumenat, chociaż przyjmował różne formy w Kościołach partykularnych, zawiera cechy wspólne. Przede wszystkim był on podzielony na etapy formacyjne przygotowujące do chrztu, które poprzedzone były czasem ukierunkowania w wierze i zakończone czasem intensywnej refleksji nad doświadczeniem sakramentalnym.

Istotnie w pierwszych wiekach droga stawania się chrześcijaninem, w prawie wszystkich Kościołach, składała się z czterech etapów:

– etap „misyjny” lub ewangelizacji, mający na celu wzbudzenie wiary i nawrócenia wśród pogan poprzez przepowiadanie Ewangelii; punktem kulminacyjnym tego etapu było wejście do katechumenatu po zbadaniu motywacji i dyspozycji proszącego;

– etap „katechumenalny”, który zwykle trwał 3 lata, jako czas formacji i próby, pod kierunkiem i opieką dojrzałego w wierze chrześcijanina; zwykle na końcu tego etapu przewidziane było nowe badanie, egzamin dotyczący autentyczności nawrócenia katechumena i stopnia zrozumienia doktryny wiary;

²⁹ Por. opis chrztu Etiopczyka – Dz 8,26-38 i św. Pawła – Dz 9,9.17-18.

³⁰ Por. Dz 8,14-17.

³¹ Por. Dz 19,6.

– etap „wielkopostny”, był on ostatnim przygotowaniem katechetycznym, ascetyczno – pokutnym i liturgicznym; składał się ze specyficznych rytów, które osiągały szczyt w celebracji chrztu, bierzmowania i Eucharystii w Wigilię Paschalną;

– etap „okresu paschalnego”: w czasie oktawy Zmartwychwstania Pańskiego udzielana była katecheza mistagogiczna, mająca na celu wyjaśnienie znaków liturgicznych i ich znaczenia dla życia chrześcijańskiego; w ten sposób dokończało się pełne włączenie w życie wspólnoty.

Ze względu na niebezpieczeństwo apostazji, herezji i rywalizacji sekt, Kościół regulował instytut katechumenatu w sposób bardzo radykalny, by odpowiednio przygotować katechumenów do chrztu i uformować z nich chrześcijan zdolnych świadczyć o Chrystusie w zderzeniu z powabami świata pogańskiego oraz na wypadek prześladowań.

Przyjęcie do katechumenatu było poprzedzone egzaminem, który badał motywację proszącego (szczególnie pod względem jego szczerości) oraz sytuację jego życia, by upewnić się, że nie będzie ona przeszkodą do praktykowania życia zgodnego z Ewangelią. Według *Tradycji Apostolskiej* w egzaminie chodziłoby o ocenę motywacji wyboru chrześcijaństwa, zdolności słuchania Słowa Bożego, stanu respektowania wizji chrześcijańskiej małżeństwa oraz dyspozycyjności pozostawienia zawodu lub zajęć, które przeszkadzają lub mogą wystawiać na próbę przyłgnięcie do Chrystusa³²

Katechumeni, którzy od momentu dopuszczenia do katechumenatu już byli uważani za chrześcijan, uczestniczyli w Liturgii Słowa razem z innymi wierzącymi. Jednak po jej zakończeniu, będąc wyłączonymi z uczestniczenia w Liturgii Eucharystii, byli odsyłani ze zgromadzenia. Ponadto otrzymywali regularną katechezę na temat ksiąg świętych. W ostatniej fazie przygotowania dotyczyła ona Składu Apostolskiego i Modlitwy Pańskiej. Ich wyjaśnienie teologiczne i duchowe otrzymywali po udzieleniu sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego.

W sposób znaczący instytucja katechumenatu rozwijała się w wiekach III i IV, by w drugiej połowie wieku V wejść w kryzys, a następnie stopniowo w następnych wiekach zaniknąć całkowicie. Wydaje się, że na stopniowe zanikanie katechumenatu wpłynęło kilka czynników. Oprócz faktu, że chrzest dzieci stawał się powszechnym oraz dokonywały się masowe nawrócenia, naturalnie o różnych podłożach, wśród których należy wspomnieć oportunizm, decyzje królów lub wodzów plemion, przymus ze strony imperatorów chrześcijańskich, trzeba także dodać fakt ewolucji stosunków między Kościołem a społecznością cywilną. Doprowadziła ona do praktycznej identyfikacji dwóch procesów, mianowicie procesu inicjacji chrześcijańskiej z kompleksowym procesem uspołeczniania jednostki wewnątrz społeczności, która zmierzała do określenia siebie jako chrześcijańska.

³² Por. *Tradycja Apostolska*, 15-16.

2.3. Sobór Watykański II i odrodzenie się katechumenatu

Jak podaje *Nota*, odrodzenie się katechumenatu w Europie w połowie XX wieku było efektem różnych współdziałających ze sobą czynników. Jako pierwszy wymienia się doświadczenie misji *ad gentes* dokonywanych w Ameryce, Azji i Afryce. Następnie wskazuje się na zdobycia ruchu liturgicznego, na odkrycie antycznych tradycji chrześcijańskich i lepszą znajomość pism Ojców Kościoła, na wkład studiów etnologii i historii religii. Znaczącymi w procesie odradzania się na nowo katechumenatu były także trudności duszpasterskie rodzące się z praktyki chrztu dzieci udzielanego bez odpowiedniego rozeznania przygotowania i odpowiedniej formacji chrześcijańskiej. Przede wszystkim jednak przeważającym szale stał się fakt uświadomienia sobie rozdziału między Kościołem a społeczeństwem, wiarą a kulturą, w krajach o wiekowej tradycji chrześcijańskiej.

W wyniku debaty Ojców Soborowych, jako odpowiedź na dostrzeżoną sytuację, w Konstytucji o Liturgii *Sacrosanctum Concilium* znajdujemy dyspozycję przywrócenia normowanego przez ordynariusza miejsca katechumenatu dorosłych, podzielonego na różne stopnie, widzianego jako formacja dla tych, którzy pragną zbliżyć się do wiary i uświęcanego przez święte ryty udzielane w jego następstwie. Ważnym było także stwierdzenie, nie pozostawiające wątpliwości, że sakrament bierzmowania jest częścią wtajemniczenia chrześcijańskiego³³

Zaś soborowy Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes* ukazał całościowy obraz wtajemniczenia chrześcijańskiego i katechumenatu³⁴ W punkcie 14 powyższego dokumentu znajdujemy m. in. stwierdzenie, że katechumenat „nie polega na samym wyjaśnianiu dogmatów i przykazań, lecz na kształtowaniu całego życia chrześcijańskiego i wystarczająco długich ćwiczeniach, przez które uczniowie łączą się z Chrystusem, swym Nauczycielem. Należy więc katechumenów odpowiednio wprowadzać w tajemnicę zbawienia i praktykę obyczajów ewangelicznych, a przez święte obrzędy, spełniane w kolejnych odstępach czasu, wtajemniczać ich w życie wiary, liturgii i miłości Ludu Bożego. Następnie przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego wybawieni z mocy ciemności, współumarli, współpogrzebani i współzmartwychwstali z Chrystusem, otrzymują Ducha przybrania za synów i obchodzą z całym Ludem Bożym pamiętkę śmierci i zmartwychwstania Pana”³⁵

Wskazania dokumentów soborowych zostały przejęte przez *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. w kan. 788 § 2, który stanowi, że „katechumeni, przez naukę życia chrześcijańskiego i praktykę, winni być odpowiednio wprowadzeni w tajemnicę zbawienia oraz w życie przepojone wiarą, a także w liturgię, umiłow-

³³ Por. Sobór Watykański II, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 64, 71.

³⁴ Por. Sobór Watykański II, Dekr. *Ad gentes*, 13-14.

³⁵ Tamże, 14.

nie Ludu Bożego i apostołstwo” oraz w już cytowanym kan. 851, n. 1 stwierdzającym, że „dorosły zamierzający przyjąć chrzest winien być dopuszczony do katechumenatu i wedle możliwości przez różne stopnie doprowadzony do wtajemniczenia sakramentalnego, zgodnie z obrzędami wtajemniczenia przystosowanymi przez Konferencję Episkopatu oraz ze szczegółowymi przepisami przez nią wydanymi”

W ślad za stwierdzeniami soborowymi Kościoła włoski w swoim katechizmie dla dorosłych wskazując na konieczność wtajemniczenia chrześcijańskiego mówi, że «życie chrześcijańskie jest życiem w Chrystusie i w Kościele. Buduje się je z pomocą łaski Bożej, otrzymywanej w sakramentach chrztu, bierzmowania i Eucharystii, i poważnej drogi, procesu formacyjnego. Wtajemniczenie chrześcijańskie jest włączeniem tych, którzy uwierzyli w Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego, jako członków ludu prorockiego, królewskiego i kapłańskiego, ażeby umarli dla grzechu i żyli jako Synowie Boży „prawdziwie w miłości” (Ef 4,15). Dokonuje się to przez proces wychowania do wiary i sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii»³⁶

Na koniec podkreśla się, że proces duszpasterski katechumenatu dorosłych nie jest przywróceniem instytucji Kościoła starożytnego, która przyniosła wiele dobrych owoców w pierwszych wiekach, lecz chce być dziś odpowiedzią na problemy człowieka i Kościoła wykorzystującą doświadczenie przeżywane przez Kościół w wiekach, które okazują się nadzwyczaj analogiczne do naszych czasów. Przede wszystkim jednak fakt przywrócenia katechumenatu w Kościele chce być aktem wierności wzorcom zaczerpniętym z Nowego Testamentu.

2.4. Podstawowe zasady dotyczące katechumenatu

Już w przedmowie³⁷ do *Noty* Rada Stała Konferencji Episkopatu Włoskiego przedstawia zasady, które winny być zawsze i wszędzie przestrzegane w procesie duszpasterskim zwanym katechumenatem. Na końcu pierwszego rozdziału³⁸ powyższego dokumentu jeszcze raz mówi się o zasadach normatywnych dotyczących katechumenatu. Ponieważ szczegółowo przedstawia je przedmowa, dlatego też wydaje się słusznym omówić zasady w niej zawarte, a następnie znajdujące się w pierwszym rozdziale *Noty*.

³⁶ Tłumaczenie własne, por. Conferenza Episcopale Italiana, *Catechismo degli adulti, La verità vi farà liberi*, Roma 1992, 663-664. Krótki opis czym jest katechumenat i wtajemniczenie chrześcijańskie znajdujemy także w KKK, 1229-1233.

³⁷ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, Premessa, ss 3-10.

³⁸ Por. tamże, 22-24.

2.4.1. Zasady zawarte w przedmowie do Noty

Pierwsza zasada przedmowy, którą można zdefiniować jako „zasada różnienia”, dotyczy pojmowania rzeczywistości inicjacji chrześcijańskiej, czyli katechumenatu. Nie jest do przyjęcia pojmowanie inicjacji chrześcijańskiej, co według autorów *Noty* często się sprawdza w mentalności i praktyce wielu, jako udzielanie sakramentów, które z definicji ją stanowią. W rzeczywistości chodzi przecież o proces formacyjny ofiarujący doświadczenie życia chrześcijańskiego, które obejmuje cztery elementy, a może lepiej, momenty, ściśle ze sobą związane i wzajemnie od siebie zależne. Są to:

1° pierwsze przepowiadanie Chrystusa, który umarł i zmartwychwstał, w celu wzbudzenia wiary, jako aktu przyłgnięcia do Niego i do Jego Dobrej Nowiny o zbawieniu w swym całokształcie;

2° katecheza, ukierunkowana przez pogłębienie otrzymanego przepowiadania Dobrej Nowiny ku pomocy w nawróceniu, tzn. w stopniowym procesie zmiany mentalności i stylu życia;

3° doświadczenie liturgiczno – sakramentalne, by wychować do modlitwy i doprowadzić do pełnego włączenia w misterium paschalne Chrystusa i życie Kościoła;

4° zaangażowanie w świadectwo i posługę, by wyrobić współodpowiedzialne uczestniczenie w życiu wspólnoty kościelnej i jej misji.

Jeśli chodzi o te cztery momenty ostrzega się przed ich redukowaniem, gdyż każdy z nich jest ważny i niezastąpiony.

Udzielenie sakramentów, jak także katecheza, która wyłącznie dotyczyłaby sakramentów, nie może i nie powinna wyczerpać tego, czym jest proces duszpasterski określany jako katechumenat. Jeśli tak się dzieje, co według Rady Stałej Konferencji Episkopatu Włoskiego ma częste miejsce, katechezę redukuje się do intelektualizmu, a sakramenty stają się gestami zwyczaju lub tradycji³⁹. Dlatego kładzie się nacisk, by zarezerwować szczególne miejsce i czas dla pierwszej ewangelizacji lub inaczej dla prekatechumenatu, kiedy to Słowo Boże jest przepowiadane w całej swej pełni wykorzystując dialog jako metodę duszpasterską.

³⁹ Podobne stwierdzenia zawiera Adhortacja Apostolska Jana Pawła II *Catechesi tradendae* w nr 23: „...W każdym wypadku katecheza zachowuje nadal swój związek z sakramentami. Z jednej strony szczególną racją katechezy jest to, że przygotowuje ona do przyjęcia sakramentów, a każda katecheza prowadzi z konieczności do sakramentów wiary. Z drugiej strony nie może istnieć autentyczna praktyka sakramentalna, która by nie miała jakiegoś charakteru katechetycznego. Innymi słowy, życie sakramentalne ubożeje i bardzo szybko zostaje sprowadzone do zewnętrznego rytualizmu, jeśli nie jest oparte na pogłębionej znajomości znaczenia sakramentów, a sama katecheza, jeśli nie jest ożywiana życiem sakramentalnym, przybiera formę czystego intelektualizowania”

Według autorów *Noty* w latach właściwego katechumenatu jest konieczna katecheza systematyczna, podczas gdy mistagogia powinna pozwolić odkryć, wprowadzając w język rytów i modlitw, bogactwo łaski obecnej w sakramentach i w ten sposób dopełnić formację chrześcijańską, która zaowocuje świadectwem.

Wprowadzenie zaś w życie liturgiczne ma pozwolić na przejście od pierwszych i prostych form modlitwy i uczestnictwa w liturgii do bogactwa skrutyniów przeżywanych w czasie wielkopostnym oraz celebracji misterium paschalnego.

Druga zasada odnosi się do macierzyńskiej funkcji Kościoła, do realizacji której jest wezwany przy urzeczywistnieniu każdej formy itinerarium katechumenalnego, gdyż tylko Kościół rodzi Kościół. Jak wskazuje słowo wstępne do *Noty*, to przeświadczenie wypływa ze szczególną wyrazistością zarówno z tradycji jak i refleksji teologicznej. To w procesie inicjacyjnym Kościół ukazuje się i staje się «sakramentem», czyli znakiem i narzędziem komunii Boga z ludźmi. Zadaniem Kościoła jest wyjść człowiekowi naprzeciw, obwieścić mu Chrystusa, przyjąć go, towarzyszyć mu w drodze do wiary i nawrócenia, pełnić wobec niego posługę rozróżnienia, podtrzymywać go modlitwą, pokutą i miłością, włączyć go poprzez dar Ducha Świętego udzielany w sakramentach w misterium Chrystusa i uczynić go uczestnikiem swego życia i swej misji.

Kościół uobecnia się w pojedynczych Kościołach partykularnych. Dlatego odpowiedzialność za macierzyństwo duchowe, które Kościół ma obowiązek pełnić wobec tych, którzy pragną stać się chrześcijanami lub odkryć swą tożsamość chrzcielną, powinna znaleźć konkretne urzeczywistnienie w każdej diecezji według jej możliwości i istniejących potrzeb na danym terytorium. Bo prawdą jest, że Kościół partykularny, ze swą strukturą parafialną, jest miejscem, w którym ekonomia zbawienia wchodzi konkretnie w treść życia ludzkiego. To naturalnie wymaga wielorakiego zaangażowania duszpasterskiego ze strony całej wspólnoty kościelnej, według odpowiedzialności i charyzmatów, które każdy otrzymał w darze od Ducha Świętego dla dobra tejże wspólnoty.

Następna zasada, wyszczególniona w przedmowie, odnosi się do biskupa diecezjalnego. Odpowiedzialnym za dzieło ewangelizacji i uświęcania Kościoła partykularnego jest biskup, którego trosce został On powierzony. Tym samym w diecezji w jego kompetencji jest ustanowić i rozstrzygać odnośnie do działania duszpasterskiego zwanego katechumenatem. Biskup diecezjalny jest osobą, w której kompetencji jest decydowanie o możliwych adaptacjach, by proces inicjacji chrześcijańskiej dostosowany był do potrzeb i możliwości lokalnych. Biskup diecezjalny powinien jednak pamiętać, że jak pozostawiona jest mu całkowita swoboda w wyborze elementów drugorzędnych, tak wezwany jest do obrony i do wartościowania tego, co stanowi fundament procesu inicjacji, a także jego podziału na etapy, o którym wspomina pierwsza zasada.

Do obowiązku biskupa diecezjalnego należy ukazywać i prowadzić ten proces wzrostu w wierze, jakim jest katechumenat, wydać odpowiednie normy dotyczące dopuszczenia kandydatów i udzielanej katechezy, przewodniczyć osobiście

rytowi wybrania, najlepiej w kościele katedralnym, i udzielić, o ile to możliwe, sakramentów inicjacji chrześcijańskiej.

Naturalnie, jako odpowiedzialny za to dzieło duszpasterskie, powinien włączać w nie wszystkie charyzmaty obecne we wspólnocie chrześcijańskiej, szczególnie zaś prezbiterów, diakonów, katechistów, chrestnych (na nowo odkrytych w ich autentycznej roli gwarantów wiary i przewodników katechumenów) oraz charyzmaty każdego poszczególnego chrześcijanina.

Ponieważ każda parafia jest wezwana do tego, by prowadzić dzieło katechumenatu, powinna spełniać je w ścisłej współpracy i w formie podporządkowanej programowi realizowanemu na poziomie diecezjalnym. W tym celu zachęca się biskupa diecezjalnego, by stworzyć odpowiednie centrum pastoralne w swoim Kościele partykularnym, które służyłoby pomocą wspólnotom parafialnym w pokonywaniu trudności i uzupełnieniu braków oraz w każdym wymiarze wspierało dzieło katechumenatu, które często parafie nie są w stanie zrealizować w pojedynkę. Takie centrum służyłoby ponadto wprowadzeniu jedności w sposobie realizacji programu inicjacji chrześcijańskiej.

Kolejna zasada związana jest z różnorodnością sytuacji, w jakich znajdują się Kościoły partykularne. Ta wielorakość wymaga mądrego dostosowania, szczególnie odnośnie do formy i czasu katechumenatu⁴⁰, zachowując zawsze obowiązek jego realizację w okresach „mocnych” roku liturgicznego, jak to przewidują *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*.

Dostosowanie uzależnione jest przede wszystkim od osób, które proszą by mogły stać się chrześcijanami, bądź pragną na nowo odkryć swą wiarę. Prośba może wypływać z różnych motywacji i rodzić się w wyniku rozmaitych doświadczeń życia ludzkiego, które poprzez dialog z kandydatami należy rozeznaczyć, a następnie zaproponować itinerarium najbardziej odpowiadające potrzebom duchowym każdego z osobna, ale zarazem wierne duchowi i fundamentalnym elementom *Obrzędu chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. Oprócz motywacji i doświadczeń prowadzących do decyzji o chrzcie, elementem wskazującym na charakter adaptacji jest niewątpliwie wiek kandydatów. Wydaje się oczywistym istnienie różnic w itinerarium proponowanym dla dorosłych nieochrzczonych, a osób nieochrzczonych w przedziale między 7 a 14 rokiem życia. Kolejną przyczyną skłaniającą do adaptacji, a tym samym zróżnicowania procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego, jest miejsce prowadzenia kandydatów do chrztu. Innym będzie katechumenat odbywany w Kościele wielkich metropolii naznaczonych zjawiskami imigracji i sekularyzmu, a Kościołach małych miejscowości, gdzie istnieją jeszcze tradycyjne wartości i znaki charakterystyczne dla tzw. społeczności chrześcijańskiej, choć narażone coraz bardziej na reperkusje zmian społecznych ostatnich lat.

⁴⁰ Por. OCWD, Wprowadzenie ogólne, 30 – 33, gdzie wskazane są możliwości realizacji uprawnienia Konferencji Episkopatu w zakresie adaptacji.

Ostatnią zasadą, o jakiej wspomina się w przedmowie do *Noty*, jest prymat ewangelizacji. O potrzebie ewangelizacji mówią z naciskiem ostatnie dokumenty Kościoła począwszy od Soboru Watykańskiego II. Na płaszczyźnie teoretycznej jej potrzeba jest przez wszystkich podzielana, lecz brakuje przełożenia na konkretną praktykę duszpasterską w Kościołach partykularnych. Rada Stała Konferencji Episkopatu Włoch ma nadzieję, że wprowadzenie katechumenatu stanie się bodźcem budzącym „zbawczy niepokój”, skłaniający do podjęcia „nowej ewangelizacji” - podstawowego zadania współczesnego Kościoła. Wobec zmieniających się warunków społeczno – kulturowych i religijnych ukazujących konieczność nowej ewangelizacji społeczeństw, wydaje się koniecznym podjąć z odwagą decyzję o zainicjowaniu katechumenatu, w którym ewangelizacja stoi na czele całego procesu duszpasterskiego i pozwala na przejście do duszpasterstwa permanentnie misyjnego.

2.4.2. Zasady zawarte w pierwszym rozdziale *Noty*

Zasady przedstawione w pierwszym rozdziale omawianego dokumentu zawierają pewne różnice w stosunku do zasad przedstawionych w przedmowie. Różnice te dotyczą kolejności ich przedstawienia, a w niektórych przypadkach także ich treści.

Jako pierwszą wymienia się zasadę prymatu ewangelizacji, która w przedmowie omawiana była jako ostatnia. W tym przypadku *Nota* mówi o konieczności prymatu ewangelizacji, by wzbudzić zbawczy niepokój wobec zmieniających się warunków społeczno – kulturowych i religijnych życia człowieka. Prymat ten jest urzeczywistniany, gdy przewidziany jest odpowiedni czas na głoszenie i wyjaśnianie Słowa Bożego, gdyż Ono rodzi wiarę i nawrócenie – odpowiedź człowieka na przepowiadanie.

Druga zasada, w tym wypadku podobnie jak zasada podana w przedmowie i tam określana jako macierzyńska funkcja Kościoła, mówi o relacji pomiędzy procesem wtajemniczenia chrześcijańskiego a wspólnotą chrześcijańską. Stwierdza się w niej, że to w Kościele człowiek staje się chrześcijaninem. Wtajemniczenie dokonuje się w łonie wspólnoty i we współpracy ze wspólnotą.

Trzecia zasada zawarta w pierwszym rozdziale *Noty* podkreśla ścisły i organiczny związek trzech sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego: chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Powyższe trzy sakramenty prowadzą wierzących do dojrzałości chrześcijańskiej, dzięki której mogą oni wypełnić w Kościele i w świecie misję właściwą Ludowi Bożemu⁴¹ Przypomniany jest w tym miejscu punkt 34 *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, w którym wyjaśnia się, że

⁴¹ Jeśli chodzi o misję właściwą świeckim w Kościele i świecie zob. Sobór Watykański II, Konst. *Lumen Gentium*, 31.

„to połączenie podkreśla jedność misterium paschalnego, ścisły związek między posłannictwem Syna a udzielaniem Ducha Świętego oraz łączność sakramentów, w których na ochrzczonych zstępują wraz z Ojcem te dwie Osoby Boskie”⁴² W takim brzmieniu zasada ta nie występuje w przedmowie Rady Stałej Konferencji Episkopatu Włoskiego. Wydaje się, że należy ją połączyć i interpretować w duchu pierwszej zasady przedmowy, czyli tam nazwanej zasadą rozróżnienia.

Czwarta zasada polega na włączeniu katechumenatu w rok liturgiczny. Ponieważ jego centrum stanowią: celebrowanie niedzieli, jako Paschy tygodnia, celebrowanie Wielkanocy, okres wielkopostnego przygotowania i czas wielkanocny, aż do niedzieli Zesłania Ducha Świętego, te dni są szczególnymi dla katechumenatu. To kontekst niedzieli i poszczególnych okresów pozwala wprowadzić w całość życia chrześcijańskiego: słuchanie Słowa Bożego, modlitwę, nawrócenie, praktykę miłości braterskiej i świadectwo życia według Ewangelii. Tak sformułowanej zasady także nie znajdujemy wśród zasad wyszczególnionych w przedmowie. Jej treść jest bliska pewnym elementom pierwszej zasady omawianej w przedmowie zwanej zasadą rozróżnienia, gdy mówi o konieczności uczynienia z katechumenatu podzielonego na etapy itinerarium stopniowo budzącego w kandydacie dojrzałą postawę chrześcijańską.

Ostatnia zasada polega na pełnej szacunku uwadze skierowanej na pojedyncze osoby, dostrzegającej ich różne sytuacje i doświadczenie życiowe, które powinny być dostrzeżone w procesie pedagogicznym wtajemniczenia chrześcijańskiego. *Nota* przypomina, że normy zawarte w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* wymagają odpowiedniego wzrastania w dojrzałości wraz ze stopniowym uczestnictwem w kolejnych etapach i rytach wtajemniczenia chrześcijańskiego. Stąd rodzi się konieczność takiego działania duszpasterskiego, które stopniowo i każdego kandydata personalnie prowadzi do wzbudzenia albo ponownego odkrycia wiary. Ta zasada została także przedstawiona jako czwarta w przedmowie do *Noty* i określona jako zasada dostosowania.

W ostatnim punkcie tego rozdziału przypomina się, że jakkolwiek miałby być dostosowywany proces wtajemniczenia chrześcijańskiego do potrzeb i warunków katechumenów, jest on określony w czasie i zmierza ku swemu końcowi, który stanowi celebrowanie sakramentów z następującym po niej czasem mistagogii i włączeniem w życie chrześcijańskie wspólnoty kościelnej.

⁴² OCWD, 34.

3. WSKAZANIA OBRZĘDÓW CHRZEŚCIJAŃSKIEGO WTajemniczenia DOROSŁYCH

Rozdział drugi⁴³ *Noty* poświęcony jest wskazaniom zawartym w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. Podstawowym wskazaniem jest konieczność podziału wtajemniczenia chrześcijańskiego na etapy. Temu wskazaniu poświęcone są pierwsze trzy punkty omawianego rozdziału⁴⁴. Następnie zaś przedstawione są wskazania odnoszące się do poszczególnych etapów katechumenatu, czyli czasu pierwszej ewangelizacji lub prekatechumenatu⁴⁵, przyjęcia do katechumenatu⁴⁶, czasu właściwego katechumenatu⁴⁷, wybrania i wpisania imienia⁴⁸, czasu oczyszczenia i oświecenia⁴⁹, celebracji sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego⁵⁰ oraz czasu mistagogii⁵¹

3.1. Wskazanie podstawowe - wtajemniczenie chrześcijańskie jako itinerarium podzielone na etapy

Dokument przypomina, cytując *Katechizm Kościoła Katolickiego*, że już od czasów apostoelskich kandydat na chrześcijanina musiał przejść, szybciej lub wolniej, pewną drogę i wtajemniczenie złożone z wielu etapów, wśród których istotnymi elementami były: głoszenie słowa, przyjęcie Ewangelii, które pociąga za sobą nawrócenie, wyznanie wiary, chrzest, wylanie Ducha Świętego, przystąpienie do komunii eucharystycznej⁵². Następnie, również za *Katechizmem Kościoła Katolickiego*, dodaje, że „obecnie we wszystkich obrządkach łacińskich i wschodnich wtajemniczenie chrześcijańskie dorosłych rozpoczyna się od przyjęcia ich do katechumenatu i osiąga swój punkt kulminacyjny w jednej celebracji udzielania trzech sakramentów: chrztu, bierzmowania i Eucharystii”⁵³

Następnie *Nota* podkreśla, że według norm zawartych w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, wtajemniczenie chrześcijańskie nie jest

⁴³ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, 25-39.

⁴⁴ Por. tamże, 25-27.

⁴⁵ Por. tamże, 28-29.

⁴⁶ Por. tamże, 30.

⁴⁷ Por. tamże, 31-33.

⁴⁸ Por. tamże, 34.

⁴⁹ Por. tamże, 35-37.

⁵⁰ Por. tamże, 38.

⁵¹ Por. tamże, 39.

⁵² Por. KKK, 1229.

⁵³ KKK, 1233.

działaniem precyzyjnie określonym w swych szczegółach, lecz procesem odpowiednio wydłużonym w czasie, tak, by obudzić wiarę, pogłębić ją poprzez praktykę pełni życia chrześcijańskiego i na zakończenie przez celebracje sakramentów wtajemniczenia, doprowadzić nowo wierzącego do udziału w misterium śmierci i zmartwychwstania Chrystusa oraz pełnej integracji w Kościele. Dla realizacji tych założeń proces wtajemniczenia chrześcijańskiego dzieli się na etapy: cztery czasy lub okresy oddzielone od siebie przez trzy stopnie lub bramy, tak, że „katechumen przebywając je, przechodzi jakby przez bramy lub wstępuje na kolejne stopnie”⁵⁴

Stwierdza się ponadto, że ten proces jest wymagającą drogą nawrócenia i wzrostu w wierze. Ta droga, której daje początek działanie Boże, winna być przeżywana stopniowo we wspólnocie kościelnej⁵⁵, która przyjmuje rozpoczynającego drogę wiary i podtrzymuje go, aż do jego narodzenia do życia nowego w chrzcie. Oparta jest ona na poważnym zaangażowaniu się osobistym kandydata, które jest znakiem odpowiedzi na Boże wezwanie, z biegiem czasu owocującym zmianą mentalności i zwyczajów życia⁵⁶. Proces formacyjny wspierany jest przez słuchanie Słowa Bożego i katechezę, ryty i celebrację, ćwiczenia ascetyczno-pokutne i towarzyszenie wspólnoty kościelnej. Te cztery momenty, czyli nawrócenie, katecheza, ryty liturgiczne i świadectwo życia, są rzeczywistościami różnymi od siebie, ale zarazem fundamentalnie ze sobą połączonymi i zależnymi od siebie. Szczególnie ważnym w tym procesie jest działanie całej wspólnoty kościelnej, a szczególnie katechisty towarzyszącemu kandydatowi do chrztu. Nie powinien on ograniczać się jedynie do przekazania treści doktryny, ale także wprowadzić kandydata w życiodajne doświadczenie liturgii.

3.2. Wskazania dotyczące czasu pierwszej ewangelizacji lub prekatechumenatu

Pierwszy okres odnosi się do początków wiary. Normy zawarte w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* nazywają go czasem prekatechumenatu. Jest to czas ewangelizacji prowadzący do wiary i początkowego nawrócenia, dzięki czemu w człowieku dojrzewa „prawdziwe pragnienie pójścia za Chrystusem i przyjęcia chrztu”⁵⁷. Wskazania *Noty*, opierając się na treści wprowadzenia teologicznego i pastoralnego *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*⁵⁸, określają, że czas ten powinien obejmować przepowiadanie prawdy o Bogu żywym, o Jezusie Chrystusie, umarłym i zmartwychwstałym, o miłości Ojca, który dał swego Syna, by świat został zbawiony przez Niego, o planie Bo-

⁵⁴ OCWD, 6.

⁵⁵ Por. tamże, 4.

⁵⁶ Por. tamże, 19, 2.

⁵⁷ Tamże, 10.

⁵⁸ Por. tamże, 9.

żym w stosunku do człowieka i świata oraz o możliwości otrzymania nowego życia. Nie może zabraknąć także przepowiadania o konieczności nawrócenia i wiary w Chrystusa, by być zbawionym oraz egzystencjalnego odwołania się do moralności chrześcijańskiej, życia duchowego i Kościoła.

Ponadto *Nota* dodaje, że na początku lub w trakcie prekatechumenatu można przewidzieć moment przyjęcia sympatyków, tzn. „tych, którzy okazują przychylność wobec wiary chrześcijańskiej, chociaż w pełni jeszcze nie wierzą”⁵⁹. Czas trwania tego okresu, krótszy lub dłuższy, zależy od sytuacji duchowej kandydatów. *Nota* stwierdza, że winien on trwać do zrodzenia początkowej wiary i pierwszych oznak nawrócenia.

Poza pierwszym przepowiadaniem Dobrej Nowiny dokonywanym przez katechetów, którymi mogą być prezbiterzy, diakoni, zakonnicy i zakonnice oraz ludzie świeccy, droga duchowa tego czasu winna ofiarowywać kandydatom pomoc i wsparcie wierzących przez świadectwo, wzbudzaną i podtrzymywaną przez duszpasterzy modlitwę, braterskie przyjęcie prowadzące do spotkań z rodzinami i małymi wspólnotami chrześcijańskimi oraz towarzyszenie duchowe gwarantów.

3.3. Wskazania dotyczące dopuszczenia do katechumenatu

Następnie, czerpiąc z norm zawartych w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, dokument Konferencji Episkopatu Włoch zbiera wskazania dotyczące dopuszczenia do katechumenatu.

W tym wypadku zasadniczym jest wskazanie, by ci, którzy okazują wolę zostania członkami Kościoła, byli publicznie przyjęci przez ryt dopuszczenia do katechumenatu. Winna to być celebracja liturgiczna, poprzez którą „Kościół okazuje, że ich przyjmuje i udziela im pierwszego błogosławieństwa”⁶⁰

Naturalnie, jak wspomina *Nota*, przed rytym dopuszczenia winna mieć miejsce ocena zdadności kandydatów. Ta ocena należy do duszpasterzy, którzy wspomagani przez gwarantów, czyli poręczycieli, katechetów i diakonów powinni ocenić zewnętrzne oznaki ich dyspozycji⁶¹

Poza oceną motywów wyboru chrześcijaństwa, ich dyspozycji, by dopuścić do katechumenatu wymaga się od kandydata przyswojenia sobie pierwszych elementów życia duchowego i doktryny chrześcijańskiej, początku nawrócenia, woli zmiany życia i wejścia we wspólnotę z Bogiem w Chrystusie, początkowego uczucia pokuty i zwrócenia się ku modlitwie, pierwszego doświadczenia wspólnoty i duchowości chrześcijańskiej⁶²

⁵⁹ Tamże, 12.

⁶⁰ Tamże, 14.

⁶¹ Por. tamże, 16.

⁶² Por. tamże, 15.

Znaczącym jest także udział gwarantów w rycie przyjęcia. Jako osoby, które udzielając pomocy kandydatom w ich drodze nawrócenia najbardziej ich poznały, w czasie rytu przedstawiają i zaświadczaają wobec Kościoła o ich obyczajach, wierze i intencjach⁶³

Ryt dopuszczenia do katechumenatu winien „odbywać się w określonych dniach roku”⁶⁴ Wskazany jest także czynny udział w tym rycie wspólnoty chrześcijańskiej⁶⁵ Powinien on zaczynać się od przywitania kandydatów u drzwi kościoła i nakreślenia znaku krzyża na czole i narządach zmysłów oraz, jeśli uważa się to za pożyteczne, nadania imienia chrześcijańskiego. Po wprowadzeniu kandydatów do kościoła poleca się celebrację Słowa Bożego, w czasie której może nastąpić obrzęd wręczenia Ewangelii. Elementem końcowym rytu jest modlitwa za katechumenów i ich pożegnanie.

Nota dodaje, że ryt dopuszczenia do katechumenatu jest pierwszym etapem liturgicznym wtajemniczenia chrześcijańskiego. Jest on znakiem i zarazem błogosławi początkowemu nawróceniu kandydatów do chrztu. W ten sposób osoby przyjęte do grona katechumenów są traktowane przez Kościół za swoje⁶⁶

3.4. Wskazania dotyczące okresu katechumenatu

Następne wskazania przywoływane na podstawie norm zawartych w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* dotyczą okresu katechumenatu.

Przede wszystkim *Nota* przypomina, że katechumenat rozpoczyna się wejściem do katechumenatu celebrowanego za pomocą rytu, o którym wyżej była mowa, i kończy się celebracją wybrania. Jest to czas raczej długi, powinien trwać nawet przez okres kilku lat, aż nawrócenie i wiara katechumenów nabiorą cech dojrzałości⁶⁷

Czas trwania katechumenatu zależy, na pierwszym miejscu od łaski Bożej, ale także od zaangażowania kandydata i organizacji katechumenatu, czyli ilości katechetów, towarzyszenia gwarantów, częstotliwości spotkań, pomocy wspólnoty. Naturalnie, jak stwierdza *Nota*, tym, który decyduje ostatecznie o czasie i porządku, którym rządzić się będzie katechumenat, jest biskup diecezjalny⁶⁸

Jeśli chodzi o cechy dojrzałości, które winien wzbudzić okres katechumenatu, dokument wspomina, że katechumeni powinni być wprowadzeni w misterium zbawienia, wdrożeni w praktykowanie nakazów ewangelicznych i w spra-

⁶³ Por. tamże, 42 i 71.

⁶⁴ Por. tamże, 69.

⁶⁵ Por. tamże, 70.

⁶⁶ Por. tamże, 18.

⁶⁷ Por. tamże, 98.

⁶⁸ Por. tamże, 20.

wowanie świętych obrzędów, w których później będą uczestniczyć. Ponadto powinien nastąpić w nich postęp na drodze wiary, skierowanie ku liturgii i miłości (*caritas*) Ludu Bożego⁶⁹ Środkami służącymi do osiągnięcia powyższych celów są katecheza, praktyka życia chrześcijańskiego, specjalne ryty i celebracje oraz doświadczenie apostołsko-misyjne. Dlatego też te cztery elementy składają się na okres katechumenatu.

Okres katechumenatu jest więc czasem katechezy, która powinna prowadzić nie tylko do należytej znajomości dogmatów i przykazań, lecz także do głębokiego, osobistego poznania tajemnicy zbawienia⁷⁰

Następnie okres ten jest czasem praktyki życia chrześcijańskiego. Od katechumenów żąda się rozpoczęcia prawdziwego itinerarium duchowego prowadzącego do praktykowania modlitwy i wyznawania wiary, życia w oczekiwaniu powtórnego przyjścia Pana i w miłości braterskiej, a szczególnie powodującego stałą zmianę mentalności i obyczajów⁷¹

Okres katechumenatu jest także czasem doświadczenia liturgicznego. Wraz z wzrostem duchowym katechumeni są wspierani i oczyszczani przez odpowiednie ryty liturgiczne, a mianowicie celebracje Słowa Bożego dostosowane do okresu liturgicznego, modlitwy egzorcyzmów, błogosławieństwa, uczestnictwo w Liturgii Słowa, po której jako norma powinni być odesłani przed rozpoczęciem Liturgii Eucharystycznej. Jeśli uważa się za wskazane, w tym czasie może także nastąpić ryt namaszczenia olejem katechumenów⁷²

Wreszcie okres ten jest czasem zdobywania pierwszych doświadczeń apostołskich i misyjnych. Poprzez świadectwo i wyznawanie wiary katechumeni powinni nauczyć się aktywnie współpracować w dziele ewangelizacji i budowania Kościoła⁷³

Na koniec, biorąc pod uwagę okres katechumenatu, *Nota* kolejny raz podkreśla, że w procesie wzrostu duchowego katechumenów fundamentalne znaczenie ma towarzyszenie im przez wspólnotę kościelną. To ona podtrzymuje katechumenów karmiąc ich Słowem Bożym i używając pomocy płynących z liturgii⁷⁴, apostolatu, otwarcia domów, modlitwy i aktywnego uczestnictwa w celebracjach związanych z tym okresem. Także jest ona niezbędnym miejscem, by ukazać ducha wspólnoty chrześcijańskiej⁷⁵

⁶⁹ Por. tamże, 98.

⁷⁰ Por. tamże, 19, 1.

⁷¹ Por. tamże, 19, 2.

⁷² Por. tamże, 19, 3 i 100-103.

⁷³ Por. tamże, 19, 4.

⁷⁴ Por. tamże, 18.

⁷⁵ Por. tamże, 41.

3.5. Wskazania dotyczące obrzędu wybrania i wpisania imienia

Nota przypomina, że celebracja obrzędu wybrania i wpisania imienia katechumenów do Księgi Wybranych, którego dokonuje się jako znak odpowiedzi na Boże powołanie, zamyka okres katechumenatu. Zwykle temu obrzędowi powinien przewodniczyć biskup diecezjalny lub jego delegat w pierwszą niedzielę Wielkiego Postu. Ryt obejmuje Liturgię Słowa, po której kandydaci są przedstawiani biskupowi diecezjalnemu, aby ten wybrał ich do chrztu, i wpisanie własnego imienia przez kandydatów do Księgi Wybranych⁷⁶ „Obrzęd wybrania stanowi najważniejszy moment całego katechumenatu”⁷⁷ i jest momentem centralnym ukazującym macierzyńską troskę Kościoła o katechumenów⁷⁸

Ponadto *Nota* wskazuje na konieczność przeprowadzenia przed obrzędem wybrania oceny zdatności kandydatów. Do wypowiedzenia swojego zdania o przygotowaniu i postępkach katechumenów zaproszeni są wszyscy uczestniczący w ich formacji, czyli prezbiterzy, diakoni, katecheci, chrzestni i delegaci miejscowej wspólnoty kościelnej⁷⁹

3.6. Wskazania dotyczące okresu oczyszczenia i oświecenia

Dokument przypomina, że obrzęd wybrania rozpoczyna okres oczyszczenia i oświecenia. Jako reguła winien on zbiegać się z czasem Wielkiego Postu. Ukierunkowany jest na intensywniejsze przygotowanie serca i ducha⁸⁰ przez refleksję nad swym życiem, modlitwę, pokutę i post oraz przewidziane na ten czas rytury i celebrację. Należy także zadbać o to, by czas ten był przeżywany we wspólnocie, czyli tak zorganizować, by katechumeni wraz ze wspólnotą lokalną przez liturgie i katechezy liturgiczne przygotowywali się do świąt paschalnych i do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego⁸¹

Wedle starej tradycji w III, IV i V niedzielę Wielkiego Postu mają miejsce skrutynia, które mają podwójny cel. Zmierzają do uświadomienia wybranym słabości, ułomności, zła ich serca, by to wszystko mogło zostać uzdrowione oraz tego, co jest w nich prawe, wartościowe i święte, by mogło zostać umocnione⁸² Dokonuje się tego przez modlitwę zwróconą do Boga Ojca i Jego Syna Jezusa Chrystusa, by serce i umysł katechumenów zostały uwolnione i oczyszczone od

⁷⁶ Por. tamże, 22.

⁷⁷ Tamże, 23.

⁷⁸ Por. tamże, 135.

⁷⁹ Por. tamże, 135 i 137.

⁸⁰ Por. tamże, 22.

⁸¹ Por. tamże, 152.

⁸² Por. tamże, 25, 1.

przyłgnięcia do zła i skłonności do grzechu, a utwierdzone i umocnione w poszukiwaniu dobra.

W tym czasie celebruje się także powierzenie wybranym symbolu wiary, pewnego rodzaju streszczenia wiary przekazanej przez apostołów i wiernie strzeżonej przez Kościół, oraz Modlitwy Pańskiej nauczonej przez Jezusa Chrystusa jako syntezy słów, którymi Kościół i nowo wierzący mogą zwracać się do Ojca⁸³ Jako zaś bezpośrednio przygotowanie do sakramentów w Wielką Sobotę można sprawować obrzęd oddania Symbolu, obrzęd „Effata” i ewentualnie namaszczenie olejem katechumenów⁸⁴

Także i w tym czasie, jak podkreśla *Nota*, ważną rolę spełnia wspólnota kościelna. Wybrani przeżywają swoje przygotowanie w łonie wspólnot, które w czasie Wielkiego Postu, wspominając chrzest, oddając się dziełom pokutnym i uczestnicząc w liturgii wielkopostnej, przygotowują się do celebracji misterium paschalnego⁸⁵ Zaś członkowie wspólnoty kościelnej są zaproszeni, by aktywnie uczestniczyć w rytach skrutyniów i przekazania oraz dawać przykład własnej odnowy w duchu pokuty, wiary i miłości⁸⁶ W zadaniach powierzanych wspólnocie kościelnej uczestniczą chrzestni. Mogą być nimi gwaranci lub inne osoby wybrane przez katechumenów i zaaprobowane przez kapłana, którzy jako przedstawiciele wspólnoty w jej imieniu towarzyszą od dnia wybrania kandydatom, by ukazywać im w serdeczny sposób praktykę życia Ewangelią, wspierać w wątpliwościach i niepokojach, troszczyć się o rozwój ich życia duchowego⁸⁷

3.7. Wskazania dotyczące sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego

Fundamentalnym wskazaniem dotyczącym sakramentów wtajemniczenia jest stwierdzenie, że wtajemniczenie chrześcijańskie dokonuje się poprzez jedną celebrację sakramentów chrztu, bierzmowania i Eucharystii podczas Wigilii Paschalnej⁸⁸

Nota przypomina, że po liturgii światła i Liturgii Słowa następuje uroczyste błogosławieństwo wody. Wówczas katechumeni wyrzekając się szatana i wyznając wiarę w Boga Ojca i Syna i Ducha Świętego w wodach chrztu umierają dla grzechu, odradzają się jako dzieci Boże i są włączani do Ludu Bożego.

⁸³ Por. tamże, 25, 2.

⁸⁴ Por. tamże, 26, 2.

⁸⁵ Por. tamże, 21.

⁸⁶ Por. tamże, 41, 4.

⁸⁷ Por. tamże, 43.

⁸⁸ Por. tamże, 8.

Następnie otrzymują Ducha Świętego w geście nałożenia rąk i namaszczenia krzyżmem, który ich konsekruje i umacnia, by mogli spełnić misję prorocką, kapłańską i królewską Chrystusa oraz Kościoła.

Na koniec zaś uczestniczą z całym Ludem Bożym w ofierze Chrystusa. Biorąc udział w Eucharystii składają samych siebie jako pierwociny odkupionej ludzkości i zanoszą do Boga Ojca prośbę, by wylał na cały rodzaj ludzki Ducha Świętego. Przyjmując natomiast Ciało i Krew Chrystusa otrzymują gwarancję zmartwychwstania.

3.8. Wskazania dotyczące okresu mistagogii

Omawiany dokument przypomina, że po zakończeniu Wigilii Paschalnej i pierwszej Eucharystii nie kończy się proces katechumenatu. Neofici powinni żyć w nowości życia otrzymanego w sakramentach. W tym celu ofiarowany jest im czas mistagogii, który stanowi ostatni okres wtajemniczenia. W tym okresie przez medytacje Ewangelii, katechezę, celebrowanie Eucharystii i praktykę miłości braterskiej, zmierza się do pogłębienia świeżo przeżytego misterium paschalnego, zrozumienia wiary, Kościoła, świata, a także umocnienia praktyki życia i bardziej zażytych relacji z wiernymi⁸⁹. Okres mistagogii kończy się uroczystą celebracją uroczystości Zesłania Ducha Świętego.

4. WSKAZANIA PASTORALNE DOTYCZĄCE KATECHUMENATU DOROSŁYCH

Ostatni rozdział⁹⁰ *Noty* stanowią wskazania pastoralne dotyczące katechumenatu. Ponieważ dokument już w swej nazwie wskazuje na charakter przede wszystkim pastoralny, nie dziwi więc, że ten właśnie rozdział jest najobszerniejszy. Składa się on z czterech części. Pierwsza z nich zawiera wskazania dotyczące katechumenatu w życiu Kościoła⁹¹, druga część gromadzi zalecenia odnoszące się do etapów wtajemniczenia chrześcijańskiego⁹², trzecia poświęcona jest niektórym aspektom pastoralnym związanym z katechumenatem⁹³ i ostatnia - czasowi następującemu po okresie wtajemniczenia⁹⁴

⁸⁹ Por. tamże, 37-39.

⁹⁰ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, 40-91.

⁹¹ Por. tamże, 40-54.

⁹² Por. tamże, 55-83.

⁹³ Por. tamże, 84-89.

⁹⁴ Por. tamże, 90-91.

4.1. Katechumenat w życiu Kościoła

Pierwsza część trzeciego rozdziału *Noty*, ogólnie zatytułowana „w życiu Kościoła”, składa się z pięciu podrozdziałów. Autorzy poruszają w nich problem katechumenatu i ewangelizacji⁹⁵, wtajemniczenia chrześcijańskiego i misyjności Kościoła⁹⁶, parafii jako miejsca wtajemniczenia chrześcijańskiego⁹⁷, towarzyszenia duchowego katechumenom przez ochrzczonych⁹⁸ oraz diecezjalnego centrum katechumenalnego⁹⁹

4.1.1. Katechumenat jako wybór dokonany na rzecz ewangelizacji

Na początku podrozdziału o powyższym tytule stwierdza się, że wybór katechumenatu stanowi wyjątkową okazję odnowy wspólnot chrześcijańskich. W sposób szczególny zainicjowanie procesu duszpasterskiego, jakim jest katechumenat, pozwala Kościołowi partykularnemu i jego poszczególnym parafiom odkryć na nowo „smak” misyjności. Zaangażowanie się w to dzieło ewangelizacji przynosi zawsze owoce odnowy, gdyż nowi wierzący są znakiem świeżości i żywotności Ewangelii zarówno w odniesieniu do Kościoła jak i świata.

Niestety, jak następnie się spostrzega, bierność, niesłuszne zastrzeżenia lub niedostateczne przekonanie, hamują realizację katechumenatu. Stwierdza się nadto fakt, że rzadko we wspólnotach kościelnych istnieje poważny proces wtajemniczenia chrześcijańskiego zgodny z wzorem ukazany przez normy *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*.

Natomiast katechumenat należy do istotnych zadań Kościoła. Jak podkreślają autorzy *Noty*, jego odrodzenie stanowi dziś kryterium i opatrnościową okazję odnowy Kościoła. W duszpasterstwie, które chce być ewangelizacyjnym, musi nastąpić przejście od okazjonalnego do zwyczajnego praktykowania katechumenatu. Katechumenat nie może być traktowany jako coś dodatkowego w duszpasterstwie, lecz jako podstawa działalności wspólnot kościelnych, nawet jeśli dziś jest niewielu dorosłych, którzy wprost proszą o chrzest.

Ponadto, jak zauważa się w dokumencie, przywrócenie katechumenatu okazuje się także korzystnym dla ekumenizmu. Odkrycie własnych korzeni i siła odnowy itinerarium katechumenalnego sprzyjają wielkiej sprawie jedności chrześcijan.

⁹⁵ Por. tamże, 40-41.

⁹⁶ Por. tamże, 42-44.

⁹⁷ Por. tamże, 45-46.

⁹⁸ Por. tamże, 47-52.

⁹⁹ Por. tamże, 53-54.

4.1.2. Wtajemniczenie chrześcijańskie i misyjność Kościoła

W drugim podrozdziale, zatytułowanym wtajemniczenie chrześcijańskie i misyjność Kościoła, autorzy *Noty* proponują pewne działania pastoralne ukazujące misyjny charakter Kościoła i umożliwiające w dalszej kolejności zainicjowanie procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego.

W pierwszym rzędzie stwierdza się, że propozycja wtajemniczenia chrześcijańskiego, zgodnego z normami zawartymi w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, wymaga rozpoczęcia duszpasterstwa misyjnego, duszpasterstwa tzw. pierwszej ewangelizacji, czyli takiego, które wzbudza w ludziach pragnienie szukania prawdy oraz gromadzi zadających pytania i pomaga im rozemnić to, czego szukają. W tym typie duszpasterstwa ważne stają się takie momenty jak: gromadzenie osób szukających lub pytających o wiarę, dialog z nimi i świadectwo życia chrześcijańskiego wobec nich. Spotkania z rodzinami, grupami, wspólnotami chrześcijańskimi często stają się podstawowym miejscem tego rodzaju duszpasterstwa, okazją przepowiadania „o Bogu żywym i o Jezusie Chrystusie, posłanym dla zbawienia wszystkich”¹⁰⁰

Duszpasterstwo pierwszej ewangelizacji, które otwiera drogi ku katechumenatowi, powinno w krąg swojej działalności włączyć także spotkania z kapłanem, osobą zakonną lub świecką odbywane przy okazji wizyt turystycznych w katedrach, sanktuariach lub innych kościołach. W tym celu zaleca się zorganizowanie w tych miejscach pewnego rodzaju centrów, w których byłaby łatwo dostępna osoba pełniąca rolę tzw. konsultanta ducha.

Następnie podkreśla się, że działalność misyjna Kościoła winna stawać się coraz bardziej serdeczna na wzór troski macierzyńskiej. W tej perspektywie jest oczywistym, że wspólnota chrześcijańska, w wymiarze wszystkich ochrzczonych, wezwana jest do podjęcia zadania towarzyszenia katechumenom w czasie ich wtajemniczenia. W procesie nawrócenia, wzrostu wiary i praktyki życia chrześcijańskiego kandydatów do chrztu jest się wręcz nieodzownym uczestnictwem całego Ludu Bożego. Obecność ta winna się charakteryzować przede wszystkim świadectwem i modlitwą, wsparciem ludzkim i duchowym oraz aktywnym udziałem w celebracjach i rytach właściwych katechumenatowi.

Na końcu tego podrozdziału, na podstawie norm zawartych *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, przypomina się o bezpośredniej odpowiedzialności biskupa diecezjalnego za proces wtajemniczenia chrześcijańskiego dorosłych. Na tej podstawie *Nota* podkreśla, że w jego kompetencji jest: określanie czasu trwania katechumenatu i reguł nim kierujących, zatwierdzanie programu katechetycznych i formacyjnych, udzielanie dyspensy od jednego lub dwóch skrutyńców bądź pozwalanie na stosowanie częściowe lub w całości

¹⁰⁰ OCWD, 9.

uproszczonego obrzędu wtajemniczenia dorosłego, dawanie godnym i odpowiednio przygotowanym katechetom upoważnienia do odprawiania egzorcyzmów i udzielania błogosławieństw, przewodniczenie rytowi wybrania i osobiście lub przez delegata ratyfikowanie dopuszczenia do chrztu wybranych¹⁰¹

Zaleca się także, by biskup diecezjalny odbył w czasie wielkopostnym spotkanie z kandydatami do chrztu na poziomie parafialnym lub np. dekanalnym, jeśli nie mógłby przewodniczyć rytowi wybrania.

4.1.3. Parafia miejscem wtajemniczenia chrześcijańskiego

Parafia jako miejsce wtajemniczenia chrześcijańskiego, to kolejny podrozdział pierwszej części rozdziału poświęconego wskazaniom duszpasterskim dotyczącym katechumenatu dorosłych.

Niejako we wstępie do powyższego podrozdziału stwierdza się, że do Ludu Bożego, czyli Kościoła, który przekazuje i pielęgnuje wiarę otrzymaną od Apostołów, należy zadanie przygotowania do chrztu, a następnie chrześcijańskiej formacji swoich członków. *Nota* cytując tekst wprowadzenia ogólnego do *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* przypomina, że „przez posługę Kościoła Duch Święty powołuje dorosłych do Ewangelii, a dzieci otrzymują chrzest i wychowanie w wierze tegoż Kościoła”¹⁰² Ta posługa ewangelizacyjna Kościoła znajduje zaś swe centrum w Kościele partykularnym, gdzie przez fakt komunii i ścisłej współpracy ludu z biskupem i jego prezbiterium buduje się, umacnia i manifestuje życie Ludu Bożego, a ekonomia zbawienia bardziej konkretnie dotyczy życia ludzkiego. Następnie dodaje się, że parafia jest w Kościele partykularnym, zwyczajnym i uprzywilejowanym miejscem ewangelizacji. Logiczną więc konsekwencją staje się stwierdzenie dotyczące wtajemniczenia chrześcijańskiego, a mianowicie: swą zwyczajną realizację powinno ono znaleźć także w parafii.

W następnej kolejności, być może w celu dodania odwagi w podejmowaniu tego obowiązku, dokument mówi o korzyściach wynikających z obecności katechumenów w parafii. Są oni przede wszystkim bodźcem pozwalającym na odkrycie i rozwój bogatego wachlarza możliwości miejsc posługi poszczególnych członków Ludu Bożego, a tym samym bodźcem wylania na wspólnotę kościelną ducha misyjnego, pobudzającego wszystkich jej członków do niesienia Ewangelii ludziom wszelkimi możliwymi środkami. Katechumeni, innymi słowy, pozwalają odkryć macierzyńską rolę Kościoła.

Jak następnie stwierdza *Nota*, wspólnota parafialna, w której żywy jest duch misyjny, zainteresuje się dziełem pierwszej ewangelizacji oraz otoczy swą miłością i troską nowo wierzących zmierzających do chrztu. Ku takiej postawie skłania szcze-

¹⁰¹ Por. tamże, 20, 44, 66.

¹⁰² Por. tamże, *Wprowadzenie ogólne*, 7.

gólnie sytuacja stałego wzrostu napływu ludzi innych kultur i religii¹⁰³ To sprawia, że można powiedzieć, iż misje same przychodzą do poszczególnych parafii.

W tak zarysowanej perspektywie dokument przechodzi do wyszczególnienia zadań spoczywających na parafii.

Pierwszym z nich jest obowiązek uczynienia wszystkiego, by Ewangelia dotarła do wszystkich zamieszkujących na jej terytorium. Jeśli dzieło ewangelizacji ma być skuteczne, potrzebuje świadków. Oczywistym staje się więc następane zadanie – ofiarowania wiarygodnego i wymownego świadectwa chrześcijańskiego.

Dla skuteczności dzieła ewangelizacji istotne jest także dokładne poznanie lokalnej rzeczywistości niechrześcijan i niewierzących. To kolejne zadanie stawiane przed parafią.

Następnym jej zadaniem jest przyjąć z uprzejmością i dyspozycyjnością tych, którzy pragną zostać chrześcijanami. Powyższe przyjęcie ma na celu ofiarowanie im możliwość rozeznania motywów ich wyboru, poznania istotnych elementów przesłania chrześcijańskiego, uczynienia pierwszych kroków w wierze, ku nawróceniu, w życiu duchowym i doświadczeniu wspólnoty.

Kolejne wyszczególnione zadanie dotyczy tych, którzy zostali przyjęci w poczet katechumenów. Zadaniem parafii jest zaproponować im poważną drogę wzrostu duchowego. Powinna ona składać się z etapów, zawierać w sobie odpowiednią katechezę, właściwe rytury i celebracje oraz ćwiczenia ascetyczno – pokutne. Wszystko to ma służyć zainicjowaniu w katechumenach autentycznej praktyki życia chrześcijańskiego.

Parafia jest miejscem, w którym normalnie odbywają się rytury właściwe dla katechumenatu i celebruje się sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Logiczną konsekwencją jest więc zadanie udzielenia katechumenom sakramentów wtajemniczenia w parafii.

Następnym zadaniem jest dodawać odwagi i podtrzymywać w drodze wiary nowych wierzących. To zadanie realizuje wspólnota parafialna przez: posługę towarzyszenia w osobach gwarantów i chrestnych, przykład i modlitwę oraz uczestnictwo Ludu Bożego w celebracjach katechumenatu, szczególnie w rytach skrutyniów i przekazania przewidzianych na czas oczyszczenia i oświecenia.

Jako ostatnie wymienia się zadanie sprzyjania stopniowemu włączeniu neofitów we wspólnotę kościelną. Nie może także zabraknąć, zwłaszcza po zakończeniu czasu mistagogii, matczynej troski o ich dalszy wzrost duchowy.

¹⁰³ O potrzebie ducha misyjnego wobec nowych sytuacji związanych ze zjawiskiem przemieszczania się ludzi mówił Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, 82.

Czwarty z kolei podrozdział dotyka problemu odpowiedzialności wszystkich wierzących ochrzczonych za proces wzrastania w wierze tych, którzy pragną zostać chrześcijanami.

W pierwszej kolejności podkreśla się, że, zgodnie z normami zawartymi w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, wszyscy ochrzczeni są wezwani by towarzyszyć duchowo w drodze wiary kandydatom i katechumenom oraz pomagać im przez cały czas trwania wtajemniczenia¹⁰⁴. Naturalnie to towarzyszenie ochrzczonych odbywa się w różnych, a zarazem uzupełniających się formach, zależnych od osobistych możliwości danych osób.

Konkretną zaś realizacją towarzyszenia duchowego kandydatom i katechumenom jest obecność gwaranta, a po rycie wybrania, chrzestnego lub chrzestnej. Ich zadaniem jest iść w braterskiej przyjaźni drogą wiary razem z nowymi wierzącymi, by ukierunkowywać lub podtrzymywać ich wybór, być świadectwem i ukazywać praktykę życia ewangelicznego, pomagać w wątpliwościach lub niepokojach i troszczyć się o ich wzrost duchowy.

Następnie dokument zauważa szczególną rolę rodzin chrześcijańskich i grup kościelnych jako miejsca, w którym znajdujący się na drodze wiary mogą otrzymać pierwsze doświadczenia wspólnoty chrześcijańskiej. Nadto dodaje się, że katechumeni otrzymują najbardziej odpowiednią formację w wierze w małych grupach. *Nota* proponuje, by takie grupy tworzyć z jednego albo dwóch katechumenów, ich chrzestnych, katechetów i niektórych wyróżniających się wiernych. Może stać się ona wówczas zwyczajnym miejscem katechezy, konfrontacji życia chrześcijańskiego, modlitwy i wsparcia duchowego.

Formacja nowych wierzących nie może istnieć bez słuchania Słowa Bożego. Szczególny akcent na słuchanie Słowa Bożego kładzie się najpierw w czasie prekatechumenatu, kiedy to odbywa się tzw. pierwsze przepowiadanie orędzia ewangelicznego, a następnie w czasie katechumenatu podczas katechez mających pogłębić znajomość i przyłgnięcie do Ewangelii. W tym czasie towarzyszą kandydatom i katechumenom katecheci lub diakoni.

Ponadto szczególną odpowiedzialnością za formację i towarzyszenie kandydatom i katechumenom obarczeni są prezbiterzy, wśród których pierwszym odpowiedzialnym jest proboszcz. Do nich to należy, zgodnie z normami *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, osobista duszpasterska troska o katechumenów, zapewnienie im katechezy przy pomocy diakonów i katechetów, wyrażenie zgody na wybór chrzestnych, wysłuchiwanie chrzestnych i ofiarowanie im

¹⁰⁴ Por. OCWD, 41.

pomocy oraz czuwanie, aby obrzędy w czasie wtajemniczenia chrześcijańskiego odbywały się godnie i z uwzględnieniem odpowiednich adaptacji¹⁰⁵

Na koniec jeszcze raz podkreśla się, że przywrócenie katechumenatu i podjęcie odpowiedzialności zań stanowi dla parafii szczególną okazję ożywienia wspólnoty i odnowienia własnego duszpasterstwa w duchu odkrycia na nowo funkcji macierzyńskiej Kościoła. Dla wszystkich ochrzczonych, zaangażowanie w to dzieło jest okazją ponownego odkrycia i pogłębienia własnego chrześcijańskiego powołania. Pomaga także dostrzec życiodajny związek istniejący między katechezą i liturgią oraz dowartościować rok liturgiczny, a przede wszystkim czas Wielkiego Postu i Wielkanocy. Może się także stać zaproszeniem i przykładem odnowienia katechezy i formacji chrześcijańskiej dla każdego okresu wiekowego.

4.1.5. Diecezjalne centrum katechumenalne

Ostatni podrozdział pierwszej części jest poświęconym diecezjalnemu centrum katechumenalnemu. *Nota* sugeruje, że powołanie takiego centrum przez biskupa diecezjalnego mogłoby być skutecznym sposobem realizacji jego pierwszorzędnej i bezpośredniej odpowiedzialności za proces wtajemniczenia chrześcijańskiego. Instytucja, w której zaangażowani byłiby prezbiterzy, zakonnicy, zakonnice i osoby świeckie, miałyby na celu inicjować i koordynować w całej diecezji odpowiednie itineraria wtajemniczenia chrześcijańskiego. Naturalnie, takie centrum musiałoby współpracować z innymi instytucjami diecezjalnymi odpowiedzialnymi za katechezę i różnego rodzaju duszpasterstwo oraz wykorzystywać doświadczenie obecnych w diecezji misjonarzy i kapłanów mających doświadczenie misyjne.

Po powyższym zachęcającym wstępie *Nota* staje się bardziej kategoryczna. Stwierdza, że jeśli jednak myśli się o poważnej propozycji katechumenatu, zgodnej z normami *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* i szanującej realia danej społeczności lokalnej, nieodzownym jest powołanie w każdej diecezji diecezjalnego centrum katechumenalnego. Do jego zadań należałoby:

— uwrażliwiać prezbiterów i wszystkich zaangażowanych w duszpasterstwie o wartości wyboru katechumenatu, promując przede wszystkim pogłębienie znajomości *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* i programu duszpasterskiego diecezji dotyczącego katechumenatu;

— ofiarować odpowiednią formację i wsparcie dla zaangażowanych w dzieło wtajemniczenia chrześcijańskiego, czyli prezbiterom, diakonom, katechetom, chrestnym, animatorom grup towarzyszenia katechumenom;

— pozwalać na odkrywanie i docenianie wartości oraz znaczenie katechumenatu;

¹⁰⁵ Por. tamże, 45.

- opracowywać propozycje itinerarium wtajemniczenia chrześcijańskiego, zgodnego z normami *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* i dyspozycjami biskupa diecezjalnego dla dorosłych i młodzieży szkolnej oraz działać tak, aby wybór katechumenatu znalazł konkretną realizację w parafiach;
- określać, zgodnie z dyspozycjami biskupa diecezjalnego, czas trwania katechumenatu, proponować wytyczne dotyczące celebracji rytów przejść, przekazania i skrutyniów w poszczególnych okresach katechumenatu;
- opracować kryteria rozeznania i oceny przygotowania kandydatów i ich dopuszczenia najpierw do katechumenatu, a następnie w poczet wybranych;
- określić treść pierwszego przepowiadania i katechez, uwzględniając kulturę i religię pochodzenia katechumenów oraz wykorzystując pomoce biblijne, katechetyczne i liturgiczne używane w Kościołach miejsc pochodzenia katechumenów;
- ofiarować sugestie i propozycje konkretnych sposobów zdobycia przez katechumenów doświadczeń charytatywnych i ascetyczno – pokutnych;
- ofiarować parafiom własną pomoc, czynić wspólnymi już zdobyte doświadczenia, udostępniać pomoce i instrumenty czyniące owocnym działaniem formacji i towarzyszenia nowym wierzącym do chrztu;
- docenić miejsce i itinerarium katechumenów w łonie wspólnoty chrześcijańskiej, aby nie byli traktowani jedynie jako osoby do indoktrynacji, lecz niosące z sobą, obok własnych problemów, bogactwo doświadczenia życiowego oraz nowe charyzmaty, którymi Kościół przepowiadający im Słowo Boże jest ubogacany.

4.2. Etapy wtajemniczenia chrześcijańskiego

Proces wtajemniczenia chrześcijańskiego jest dokładnie opisany w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. Normy tam zawarte mają charakter obowiązujący, dla tych którzy pragną stać się chrześcijanami. W tym miejscu jednak autorzy *Noty* uznali za korzystne podkreślić istotne elementy każdego etapu katechumenatu i zaproponować praktyczne wskazówki.

4.2.1. Prekatechumenat

*Nota*¹⁰⁶ podkreśla, że aby prowadzić do otwarcia się na dar wiary, wspólnota parafialna jest wezwana na pierwszym miejscu do inicjowania odpowiedniej działalności misyjnej. Taką działalność znamionuje szukanie tych, którzy są oddaleni od wiary. Ponadto duch misyjny obecny we wspólnocie parafialnej pozwala

¹⁰⁶ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, 56-61.

jej przyjąć każdego sympatyzującego serdecznie i po bratersku, z szacunkiem dla jego życia i historii osobistej oraz wewnętrznych zapytań, ofiarowując odważnie i przekonywująco propozycje życia Ewangelią.

Oprócz przyjęcia o charakterze osobistym, na początku prekatechumenatu jest także korzystnym zorganizowanie pierwszego przyjęcia przez wspólnotę kościelną tych, którzy ukazują zainteresowanie wiarą. Bez szczególnego rytu takie osoby mogłyby być przedstawione podczas jednego z zebrań wspólnoty, na którym obecni byłiby katecheci, przyjaciele i znajomi, niektórzy członkowie parafii i prezbiter. Byłby to czas przyjacielskiego dialogu i modlitwy, w którym mogłoby także nastąpić powierzenie osoby zainteresowanej katechezie odpowiedzialnemu za pierwsze przepowiadanie orędzia ewangelicznego.

W okresie prekatechumenatu szczególną uwagę należy zwrócić na środowisko kultury i religii, z którego pochodzi osoba zainteresowana wiarą. Świadomość z jakiego wywodzi się środowiska: wiejskiego czy miejskiego, krajów zachodnich czy europy wschodniej, religii wschodnich czy tradycyjnych lub Islamu, pozwoli zrozumieć motywacje oraz dostosować odpowiednio do oczekiwań i zapytań kandydata pierwsze przepowiadanie orędzia ewangelicznego. Sposób przedstawienia orędzia powinien być różny, w zależności od faktu czy osoba zainteresowana przychodzi ze środowiska ateistycznego, z religii monoteistycznej, innej religii, nowych związków religijnych czy sekt.

Należnej uwadze i rozeznaniu należy poddać także sytuację małżeńską osoby zainteresowanej. Już na początku trzeba bowiem wyeliminować ewentualne nieporozumienia, upewniając się o istnieniu i ważności związku oraz możliwości życia po chrzcie w sytuacji zgodnej z wymogami Ewangelii.

Aby skutecznie pomagać kandydatowi w rozeznaniu jego motywów wyboru chrześcijaństwa i wspierać w początkowej drodze wiary, ważna jest także osobista relacja i bliskość gwaranta, katechety i prezbitera. Do proboszcza zaś przede wszystkim należy weryfikacja i ewentualne korygowanie motywacji przyłgnięcia do chrześcijaństwa nowego wierzącego.

Cechą charakterystyczną tego czasu jest pierwsze przepowiadanie orędzia zbawienia. Dlatego też prekatechumenat jest zwany czasem ewangelizacji, którego celem jest doprowadzić, z pomocą Ducha Świętego, do pierwszego szczerego przyłgnięcia do Boga w Chrystusie, początkowego stadium nawrócenia, uczynienia swoimi pierwszymi elementów doktryny chrześcijańskiej, pogłębienia woli naśladowania Chrystusa i prośby o chrzest. Pierwsze przepowiadanie zaś, to nic innego jak ogłaszanie Dobrej Nowiny o Bogu żywym, o Chrystusie umarłym za nasze grzechy i zmartwychwstałym dla naszego zbawienia. Nie może w nim jednak zabraknąć takich tematów jak: Jezus Chrystus prawdziwy człowiek i prawdziwy Bóg, objawiający Ojca; Boża miłość i plan zbawienia w Chrystusie; umiłowanie małych, ubogich i grzeszników; śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa dla nas; obietnica Ducha Świętego; komunია i braterstwo między tymi, którzy przyłgnęli do Chrystusa; konieczność wiary w Chrystusa, aby otrzymać życie wieczne.

Czas trwania prekatechumenatu zależy przede wszystkim od łaski Bożej i współpracy z nią każdego z kandydatów. Ponieważ nie jest możliwe określenie *a priori* definitywnie całego procesu formacyjnego tego czasu, nie da się także, jak podkreśla *Nota*, z góry ustalić daty jego zakończenia. W czasie całego procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego, a szczególnie w okresie prekatechumenatu, koniecznymi są elastyczność, cierpliwość w oczekiwaniu i respekt w stosunku do wolności i czasu wzrostu każdej pojedynczej osoby. Zaleca się jednak, aby trwał on przynajmniej kilka miesięcy, które pozwolą upewnić się co do powagi wyboru, szczerości początkowej wiary i prawdziwości początkowego nawrócenia.

4.2.2. *Celebracja wejścia do katechumenatu*

Nota jeszcze raz w tym miejscu¹⁰⁷ podkreśla, że do katechumenatu mogą zostać publicznie przyjęci jedynie ci, którzy osiągnęli odpowiedni, choć początkowy, wzrost duchowy, mają szczerą wolę bycia uczniami Chrystusa i przedstawiają prośbę o chrzest. Autorzy *Noty* sugerują, że mogłoby być korzystnym, aby kandydat wyraził swą wolę bycia chrześcijaninem na piśmie zaadresowanym do proboszcza lub biskupa diecezjalnego. Pismo takie mogłoby także zawierać oświadczenie o wolnej woli wyboru chrześcijaństwa, jego motywy oraz zobowiązanie do zaangażowania się w formację poprzedzającą chrzest.

Następnie poruszana jest kwestia oceny zdatności kandydatów. W tym wypadku podkreślana jest kompetencja proboszcza, który wspierany przez gwarantów, katechetów i diakonów, w oparciu o kryteria opracowane w diecezji na bazie norm zawartych w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, dopuszcza kandydatów do rytu przyjęcia do katechumenatu.

W następnej kolejności opisuje się samą celebrację wejścia do katechumenatu. Ponownie *Nota* przypomina jej części, a mianowicie, że składa się z przyjęcia kandydatów, Liturgii Słowa i odesłania katechumenów oraz czyni pewne uwagi co do jej porządku. Nakreślenie znaku krzyża na czole i narządach zmysłów, które dokonuje się po rycie przyjęcia kandydatów, jest symbolem ochrony Chrystusa i pierwszą oznaką przynależności do Niego. Jeśli chodzi o ryt wręczenia Ewangelii, który sugeruje się na końcu Liturgii Słowa, powinno mu towarzyszyć przekonujące zaproszenie do słuchania Słowa Bożego - źródła życia i kształtowania wedle Niego własnej egzystencji. Kolejny raz czyni się także uwagę o potrzebie czynnego uczestniczenia w tym rycie całej wspólnoty chrześcijańskiej, a jeśli to jest nie możliwe, przynajmniej pewnej reprezentacji złożonej także z przyjaciół, członków rodzin, katechetów i kapłanów.

¹⁰⁷ Por. tamże, 62-64.

Na końcu przypomina się o obowiązku zapisania imion katechumenów wraz z imionami ich gwarantów w Księdze Katechumenów, która mogłaby znaleźć miejsce swego przechowywania w Diecezjalnym Centrum Katechumenalnym.

4.2.3. Czas katechumenatu

Katechumenat jest czasem prawdziwej nauki i praktyki wiary i życia chrześcijańskiego, który wtajemnicza w misterium zbawienia i życie ewangeliczne. *Nota* ponownie przypomina¹⁰⁸, że ku dojrzałości życia chrześcijańskiego katechumenów prowadzą cztery „drogi”: katecheza, praktyka życia chrześcijańskiego, doświadczenie liturgiczne i świadectwo apostołsko-misyjne. Mówiąc o tych czterech doświadczeniach stwierdza, że są one między sobą zasadniczo połączone oraz konieczne, aby mówić o poważnym procesie formacyjnym.

Jeśli chodzi o katechezę, powinna być złączona z celebracjami Słowa Bożego. Jej celem jest nie tylko doprowadzenie katechumenów do znajomości fundamentalnych prawd doktryny chrześcijańskiej, lecz przede wszystkim uformowanie w nich uczniów Chrystusa kierujących się w swym życiu mentalnością wiary¹⁰⁹

Jest wskazanym, aby każda diecezja opracowała własny program katechetyczny dostosowany do realiów lokalnych, który zostałby zaaprobowany przez biskupa diecezjalnego. Co do treści przekazywanych autorzy *Noty* polecają szukanie inspiracji w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, a szczególnie w katechizmie dla dorosłych Konferencji Episkopatu Włoch *La verità vi farà liberi*¹¹⁰ Sugeruje się także, by katecheza zwykle odbywała się w małych grupach, złożonych z katechumena, katechety, niektórych wiernych i, jeśli to możliwe, gwaranta. Ta forma katechezy, jako podstawowa, byłaby uzupełniana przez spotkania i katechezy indywidualne.

Katecheza winna doprowadzić do praktykowania życia chrześcijańskiego, słowo usłyszane winno się przełożyć na życie katechumena. W następnej kolejności itinerarium katechumenalne przewiduje wprowadzenie w praktykowanie ascezy i ćwiczeń pokutnych, mających pomóc katechumenowi w zmianie mentalności i nabyciu postaw ewangelicznych, odznaczających się miłością Boga i bliźniego.

¹⁰⁸ Por. tamże, 65-72.

¹⁰⁹ *Nota*, wyjaśniając o jaką zmianę mentalności chodzi, przytacza wypowiedź św. Bazylego z Cezarei, który stwierdza, że najpierw trzeba stać się uczniem Chrystusa, a następnie można być dopuszczonym do chrztu, tzn. nauczanie Chrystusa winno znaleźć wzór i formę w sercu, słowach i dziełach ucznia, podobnie jak wosk w posagach z niego uczynionych, por. Św. Bazyle z Cezarei, *Chrzest*, I, 1-2.

¹¹⁰ Conferenza Episcopale Italiana, *Catechismo degli adulti, La verità vi farà liberi*, Roma 1992.

Po pewnym czasie katecheza i praktyka życia chrześcijańskiego zostaje uzupełniona o doświadczenie liturgiczne. Okazją ku temu są liczne rytury egzorcyzmów, błogosławieństw i celebracji słowa.

Odprawiane egzorcyzmy mają za zadanie uświadomić katechumenom cechy życia duchowego, walkę między ciałem a duchem, wartość wyrzeczenia dla osiągnięcia błogosławieństw królestwa Bożego, oraz konieczność nieustannej pomocy Bożej. Błogosławieństwa są zaś znakiem miłości Boga i troski Kościoła o to, aby katechumeni z odwagą, radością i w pokoju kontynuowali rozpoczętą drogę formacji. Jeśli chodzi o egzorcyzmy, mogą być odprawiane w czasie celebracji Słowa Bożego albo na początku lub końcu spotkania katechetycznego. Błogosławieństwa zaś udziela się zawsze na końcu celebracji słowa lub spotkania katechetycznego. Oprócz prezbitera i diakona udzielać ich może upoważniony do tego przez biskupa katecheta. Wzrastaniu w wierze katechumenów służą także specjalnie przygotowane dla nich celebracje Słowa Bożego, które normalnie winny odbywać się w niedzielę. Można także stopniowo proponować katechumenom uczestnictwo w pierwszej części niedzielnej celebracji eucharystycznej. Wówczas zaleca się także zastosowanie specjalnego rytu odesłania katechumenów po Liturgii Słowa. Bardzo istotne jest, aby przy okazji uczestnictwa w celebracji Eucharystii byli oni wprowadzani w zrozumienie znaków, akcji i czasu liturgicznego, pozwalając im w ten sposób wdroić się w kult sprawowany przez wspólnotę kościelną i świętowanie niedzieli.

Rozważając celebracje liturgiczne tego okresu, autorzy *Noty* sugerują przeniesienie na czas katechumenatu rytu przekazania Symbolu wiary, Składu Apostolskiego, najlepiej na Wieki Post pierwszego roku katechumenatu. Ryt ten można przewidzieć w czasie celebracji Eucharystii z udziałem wspólnoty wiernych, gdyż jest on znamieny zarówno dla wiernych jak i katechumenów. Wiernym przypomina o powołaniu misyjnym uczniów Chrystusa do bezustannego ogłaszania misterium zbawienia dokonanego przez Chrystusa. Katechumenom zaś wyznacza czas, w którym Skład Apostolski, jako kompendium wiary chrześcijańskiej, staje się przedmiotem ich dalszej katechezy.

Jeśli zaś chodzi o doświadczenie misyjne *Nota* podkreśla, że podstawowym zadaniem katechumenów jest świadczenie o wierze poprzez życie, w którym następuje progresywna zmiana mentalności i obyczajów, mająca swój wydzźwięk w wymiarze życia społecznego.

Czas katechumenatu to okres, w którym katechumeni zobowiązani są także znaleźć chrzestnego lub chrzestną. Może pełnić to zadanie gwarant lub inna osoba, zawsze jednak za aprobatą proboszcza. W dniu wybrania osoba ta zostanie przedstawiona wspólnocie.

Na koniec czyni się uwagę odnoście do czasu trwania katechumenatu. W tym momencie autorzy *Noty* sugerują, aby doprowadzić do prawdziwego nawrócenia i odpowiedniej dojrzałości w wierze, wymagany jest przynajmniej dwuletni okres. Naturalnie, nie można ustalać niczego wcześniej, aczkolwiek można usta-

nowić zasadę, co do minimalnego czasu trwania katechumenatu, a mianowicie, że najbliższym możliwym terminem celebracji sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego jest Wigilia paschalna w drugim roku katechumenatu.

4.2.4. Celebracja wybrania i zapisania imienia

Ryt wybrania¹¹¹ to obrzęd liturgiczny, w czasie którego Kościół dopuszcza katechumenów do bezpośredniego przygotowania do chrztu. Od tego momentu dopuszczonych nazywa się wybranymi. Funkcjonują także nazwy *competentes* – ubiegający się o chrzest lub *illuminandi* – dążący do oświecenia, ponieważ chrzest określa się niekiedy jako oświecenie¹¹²

Nota przypomina także o ocenie dyspozycji katechumenów. Aby katechumen mógł być dopuszczony do rytu wybrania, wymaga się od niego wiary oświeconej i stanowczej woli przyjęcia sakramentów Kościoła¹¹³ Problem może stanowić termin – wiara oświecona. Wydaje się jednak, że sugeruje się jego rozumienie na bazie innych stawianych kryteriów katechumenom stojącym wobec rytu wybrania, a mianowicie nawrócenie objawiające zmianę mentalności i sposobu życia, dostateczna znajomość doktryny chrześcijańskiej oraz żywy zmysł wiary i miłości braterskiej¹¹⁴ W każdym wypadku biskup diecezjalny dopuszcza katechumenów do rytu wybrania¹¹⁵ Ten fakt nakłada na niego obowiązek osobistej obecności lub może się to dokonać przez delegata, w czasie oceny ich dyspozycji. Biskup diecezjalny lub jego delegat, winien wezwać na ten czas także wszystkich tych, którzy uczestniczyli w drodze wzrostu katechumenów: kapłanów, diakonów, katechetów, gwarantów, chrzestnych i delegatów wspólnoty chrześcijańskiej. Także obowiązkiem biskupa diecezjalnego jest wydać odpowiednie normy i konkretne kryteria dotyczące dopuszczenia kandydatów do rytu wybrania.

Jeśli zaś chodzi o samą celebrację, poleca się, by z zasady odbywała się ona w katedrze pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego w pierwsza niedzielę Wielkiego Postu. Porządek tej celebracji przewiduje po homilii przedstawienie

¹¹¹ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catecumenato degli adulti*, 73-75.

¹¹² Por. OCWD, 24.

¹¹³ Por. tamże, 134. Wydaje mi się, że tekst tego punktu w języku włoskim („Si richiede in lui una fede illuminata e una ferma volontà di ricevere i sacramenti della Chiesa”) jest jaśniejszy w odniesieniu do stawianych wymagań w porównaniu z tekstem w języku polskim („wymaga się od niego dojrzałej wiary i świadomej decyzji na przyjęcie sakramentów Kościoła”).

¹¹⁴ Por. tamże, 23. Tekst włoski tego punktu w interesującej nas części brzmi następująco: „la conversione della mente e del modo di vita, una sufficiente conoscenza della dottrina cristiana, un vivo senso di fede e di carità” Wydaje się korzystniejszym sformułowaniem w porównaniu z tekstem w języku polskim.

¹¹⁵ Por. tamże, 44.

kandydatów, następnie ogłoszenie obecnym oceny Kościoła, zapisanie imion w „Księdze wybranych”, modlitwę za wybranych i ich odesłanie. Celebracja rytu wybrania kończy czas właściwego katechumenatu.

4.2.5. Czas oczyszczenia i oświecenia

Czas¹¹⁶ ten, jak już zostało to stwierdzone w poprzednim rozdziale *Noty*, pokrywa się z okresem Wielkiego Postu i kończy się Wigilią Paschalną. W tym czasie wybrani są zaproszeni do regularnego uczestnictwa w pierwszej części Eucharystii niedzielnej. Ponadto powinny mieć miejsce spotkania poświęcone modlitwie i sakramentom wtajemniczenia chrześcijańskiego. W katechezie o sakramentach nie może zabraknąć odniesień do wydarzeń biblijnych interpretowanych jako figura lub zapowiedź sakramentów.

Oprócz uczestnictwa w Liturgii Słowa mszy niedzielnych, przewidziane są na ten czas ryty, które z zasady, powinny odbywać się w parafii z aktywnym uczestnictwem wspólnoty.

Pierwszymi z nich są skrutynia celebrowane w III, IV i V niedzielę Wielkiego Postu, które zmierzają do oczyszczenia umysłu i serca, umocnienia w walce z pokusami, pobudzenia woli do jeszcze głębszego przyłgnięcia do Chrystusa i umiłowania Boga. Pomocą w tym jest Liturgia Słowa tych niedziel, która pozwala kandydatom do chrztu zatrzymać się nad misterium grzechu i dziełem zbawienia Chrystusa ukazanego w ewangeljach o Samarytance, niewidomym od urodzenia i wskrzeszeniu Łazarza.

W następną zaś niedzielę sugeruje się celebrowanie rytu wręczenia modlitwy „Ojczy nasz”, jako kompendium modlitwy chrześcijańskiej. Natomiast w Wielką Sobotę, w dniu poświęconym na refleksje i modlitwę, winien mieć miejsce ryt oddania Symbolu, wręzonego w okresie właściwego katechumenatu, oraz ryt „Effata”

4.2.6. Celebracja sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego

Nota jeszcze raz podkreśla¹¹⁷, że do istoty należy, by wszystkie trzy sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego były udzielane razem, zgodnie z obrzędami Wigilii Paschalnej. W ten sposób uwidacznia się jedność misterium paschalnego i uczestnictwa wierzącego w ciele Chrystusa, żyjącego w Kościele. Jednak poważne okoliczności i względy duszpasterskie mogą spowodować konieczność

¹¹⁶ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, 76-78.

¹¹⁷ Por. tamże, 79.

celebrowania sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego poza wskazanym czasem. W takich okolicznościach mają zastosowanie specjalne normy¹¹⁸

Nie jest bez znaczenia, kto udziela sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. *Nota* wręcz poleca, by biskup diecezjalny, mając taką możliwość, osobiście udzielał tych sakramentów katechumenom w Wigilie Paschalną. Taka celebrowanie staje się znakiem komunii nowo wierzących z Kościołem partykularnym, szczególnie gdy sprawowana jest w katedrze.

4.2.7. Czas mistagogii

*Nota*¹¹⁹ podkreśla wagę tego czasu. Mimo że nowo ochrzczeni zostali odrodzeni do nowego życia, potrzebują dalszej pomocy wspólnoty, szczególnie w osobach chrestnych i duszpasterzy, aby mogli pogłębić celebrowane tajemnice, umacniać praktykę życia chrześcijańskiego i zostali włączeni we wspólnotę w sposób pełny oraz serdeczny¹²⁰

W tym celu należy przewidzieć spotkania katechetyczne, w czasie których wyjaśnia się znaczenie otrzymanych sakramentów, wprowadza w rozumienie kolejnych, (szczególnie zaś sakramentu pojednania i pokuty), rozważa misterium Kościoła oraz wagę życia nowego i naśladowania Chrystusa.

Ważnym momentem tego czasu są tzw. „msze dla neofitów”, celebrowane w niedziele okresu wielkanocnego. Mają one za zadanie doprowadzić do owocnego i coraz aktywniejszego udziału w misterium Eucharystii - szczycie i źródle życia Kościoła.

Jeśli chodzi o włączenie we wspólnotę kościelną, *Nota* zaznacza, że należy zadbać o zintensyfikowanie relacji personalnych nowo ochrzczonego z pozostałymi członkami wspólnoty, zaznajomić ich z życiem parafii i włączyć w działalność duszpasterską. Jednakże najistotniejszym zadaniem na tym polu jest zapoznanie ich z formami i inicjatywami formacji permanentnej wiernych dorosłych, aby, przystąpiwszy do jednej z nich, mogli kontynuować drogę wiary. Mocno akcentuje się, że dzieło wzrastania w wierze nie kończy się wraz z zakończeniem itinerarium katechumenalnego.

Zakończeniem czasu mistagogii, ostatniego okresu wtajemniczenia chrześcijańskiego, jest uroczystość Zesłania Ducha Świętego. W czasie tej uroczystości nowo ochrzczeni opuszczają dotychczasowo zajmowane, specjalnie dla nich przygotowane miejsca i wtapiają się w cały zgromadzony lud wiernych, jako znak wskazujący na zakończenie procesu wtajemniczenia. Zaleca się także, by uroczy-

¹¹⁸ Por. OCWD, 59, 61-62, 209, 395.

¹¹⁹ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catecumenato degli adulti*, 80-83.

¹²⁰ Por. OCWD, 235.

sta celebracja mogła być przedłużona wspólnym świętowaniem poza miejscem liturgii. Ponadto pożytecznym jest zorganizowanie rocznicy chrztu, w czasie której nowo ochrzczeni mogą podzielić się swymi doświadczeniami, a ubogaceni nimi z nowymi siłami kontynuować drogę wzrostu w wierze.

4.3. Niektóre aspekty pastoralne związane z katechumenatem

Trzecia część ostatniego rozdziału *Noty* poświęcona jest niektórym aspektom pastoralnym związanym z katechumenatem. Na pierwszym miejscu rozwiązywany jest problem formacji pełniących posługę na rzecz wtajemniczenia¹²¹. Następnie jeszcze raz dotykane jest zagadnienie miejsca przeprowadzania procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego¹²². W dalszej kolejności akcentuje się potrzebę zgłębiania Słowa Bożego jako fundamentu całego procesu wtajemniczenia¹²³. Ostatnie trzy punkty to wskazówki dotyczące miejsca katechumenów w zgromadzeniu¹²⁴, sytuacji bliskiego niebezpieczeństwa śmierci¹²⁵ i celebracji małżeństwa przez katechumena¹²⁶.

4.3.1. Formacja towarzyszących katechumenom

Wzrost w wierze i nawrócenie są działaniem Boga w człowieku, które wymaga zaangażowania ze strony człowieka. *Nota* jednak przypomina, że nie można nie dostrzegać roli tych, którzy pomagają w nawróceniu katechumenom, a szczególnie gwarantów, chrzestnych, katechetów, diakonów i prezbiterów.

Fundamentalnym więc dla całego procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego jest wybór tych, którzy pełnią posługę towarzyszenia katechumenom i ich formacja. *Nota* zaleca, aby zadaniem Diecezjalnego Centrum Katechumenalnego było zagwarantowanie i troska o podstawowe przygotowanie posługujących w dziele wtajemniczenia chrześcijańskiego. Jednak tego rodzaju przygotowanie jest niewystarczające. *Nota* akcentuje konieczność formacji permanentnej tych osób, która winna odbywać się w ich własnych wspólnotach parafialnych.

¹²¹ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catechumenato degli adulti*, 84.

¹²² Por. tamże, 85.

¹²³ Por. tamże, 86.

¹²⁴ Por. tamże, 87.

¹²⁵ Por. tamże, 88.

¹²⁶ Por. tamże, 89.

4.3.2. *Miejsce wtajemniczenia chrześcijańskiego*

Nota kolejny raz podkreśla, że zasadniczo proces wtajemniczenia chrześcijańskiego odbywa się we wspólnocie parafialnej. Stosowanie tej zasady ułatwia stopniowy proces włączania nowo wierzącego w konkretną wspólnotę chrześcijańską, a dla parafii jest bodźcem odnowy swego duszpasterstwa. Naturalnie jednak od tej zasady są wyjątki. Pewne okoliczności i względy duszpasterskie mogą sugerować wybór innego miejsca. Zadaniem Diecezjalnego Centrum Katechumenalnego jest proponować takie miejsca i wspierać w realizacji powierzonego zadania.

Przy prowadzeniu procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego w parafii, zwraca się jednak uwagę, aby był on otwarty na wymiar diecezjalny. Okazją do budowania takiego wymiaru są: celebracja rytu wybrania w katedrze, spotkania z biskupem diecezjalnym, wierność wyznaczonemu w diecezji procesowi wtajemniczenia chrześcijańskiego oraz zgromadzenia katechumenów i im towarzyszących w obrębie tego samego Kościoła partykularnego.

4.3.3. *Konieczność zgłębienia Słowa Bożego*

Następny punkt *Noty* poświęcony jest wadze Słowa Bożego w procesie wtajemniczenia chrześcijańskiego. Słowo Boże jest fundamentalne dla wiary. Ona rodzi się ze słuchania tegoż Słowa i wzrasta w tym, kto nieustannie nim się karmi. Dlatego każdy etap procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego winien być oparty na Słowie Bożym. Ono winno być fundamentem każdej katechezy, zaczynając od pierwszego przepowiadania, poprzez ukazującą wszystkie zagadnienia wiary i moralności katechezę czasu właściwego katechumenatu, a kończąc na katechezie mi-stagogicznej.

Do zgłębienia Słowa Bożego, oprócz wyżej wspomnianych form katechezy, należy wykorzystać Liturgie Słowa Eucharystii niedzielnych, przewidzianych rytów oraz zorganizować specjalne celebracje słowa, ukazując w ten sposób ży-wotny związek między liturgią i katechezą.

4.3.4. *Miejsce katechumenów*

Nota już wspominała o korzyściach płynących z obecności katechumenów we wspólnocie chrześcijańskiej. Wśród nich należy przede wszystkim wymienić odkrycie na nowo wymiaru macierzyńskiego i misyjnego Kościoła. Dlatego poleca się, dla podkreślenia doniosłości obecności katechumenów i neofitów we wspólnocie Kościoła, w czasie celebracji liturgicznych wspólnoty zarezerwować im specjalne miejsce w zgromadzeniu wiernych. Naturalnie, w związku z stopniowym wtajemniczaniem w misteria, nakazuje się, odnośnie do celebracji Eucharystii, aby zgodnie ze starożytną praktyką, katechumeni opuścili swoje miejsca po zakończeniu Liturgii Słowa.

4.3.5. W niebezpieczeństwie śmierci

Nota nie pozostawia wątpliwości, że ten, kto chce zostać ochrzczony jest zobowiązany do odbycia całego procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest bliskie niebezpieczeństwo śmierci. W takich okolicznościach katechumen lub nawet człowiek jeszcze nie będący katechumenem, ten jednak, gdy wyraził pragnienie zapoczątkowania drogi wiary w kierunku chrztu i okazał wiarygodne znaki nawrócenia do Chrystusa, może zostać ochrzczony przy zastosowaniu skróconego obrzędu wtajemniczenia dorosłych w niebezpieczeństwie lub chwili śmierci¹²⁷

Gdy jednak po przyjęciu sakramentów powróciłby do zdrowia, spoczywa na nim obowiązek pogłębienia swej wiary uczestnicząc w odpowiednim itinerarium katechez, ćwiczeń ascetyczno-pokutnych, rytów i celebracji inspirowanych katechumenatem, ale dostosowanym do sytuacji człowieka już ochrzczonego.

4.3.6. Małżeństwa między ochrzczoneymi i „nie wtajemniczonymi”

Autorzy *Noty* zauważają, że często przyczyną prośby o sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego jest zamiar zawarcia w niedalekiej przyszłości małżeństwa. Takie pragnienie, jak podkreślają, warto umacniać podkreślając przy tym potrzebę przeznaczenia odpowiedniego czasu na poszczególne etapy wtajemniczenia.

Może jednak się zdarzyć, że narzeczeni już ustalili datę swego ślubu lub, że zbyt długie odkładanie małżeństwa może rodzić ryzyko odstąpienia od itinerarium katechumenalnego. W takim wypadku zaleca się, po upewnieniu się o odpowiedniej dyspozycji i poważnym zaangażowaniu się w przygotowanie proszącego o chrzest, dopuszczenie go do katechumenatu, a następnie, po należytych przygotowaniach i otrzymaniu od ordynariusza miejsca dyspensy od przeszkody różnicy religii, celebrację religijną zawarcia małżeństwa. Po zawarciu małżeństwa rusza na nowo proces wtajemniczenia chrześcijańskiego.

4.4. Czas następujący po okresie wtajemniczenia

Ostatnia część trzeciego rozdziału *Noty* jest poświęcona czasowi następującemu po okresie wtajemniczenia chrześcijańskiego. Można stwierdzić, że jest swoistym zakończeniem całego dokumentu.

Podkreśla się, że proces wtajemniczenia ma swój określony czas. Chrześcijanin staje się wtajemniczonym przez udzielenie mu sakramentów chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Natomiast w istocie proces wtajemniczenia kończy się

¹²⁷ Por. OCWD, 278-294.

czasem mistagogii. Zasadnicza myśl tego fragmentu dokumentu wyraża się zaś w stwierdzeniu, że nigdy nie można zakończyć formacji nowo ochrzczonego, gdyż trwa ona do końca życia. Dlatego troska macierzyńska Kościoła, realizowana z gorliwością w czasie katechumenatu winna umacniać się i znaleźć swą kontynuację w programie duszpasterskim wspólnoty parafialnej w czasie następującym po wtajemniczeniu. Nowo ochrzczeni mają prawo i obowiązek wzrastać w wierze i rozwijać swe życie chrześcijańskie. W tym celu winni zostać jeszcze ściślej włączeni we wspólnotę i coraz bardziej uczestniczyć w życiu parafii. Szczególnym zaś obowiązkiem Kościoła jako matki jest zaoferowanie im możliwości korzystania z odpowiedniej formacji permanentnej.

ZAKOŃCZENIE

W ostatnim czasie czyni się pewnego rodzaju bilanse, w jakim stopniu zostały przyjęte wskazania Soboru Watykańskiego II w poszczególnych Kościołach lokalnych czy partykularnych. Pod względem wskazania soborowego dotyczącego przywrócenia katechumenatu zgodnego z normami zawartymi w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* sędzę, że w diecezjach Kościoła w Polsce istnieje szerokie pole do działania. Jeśli chodzi o konkretne itinerarium katechumenalne, szerzej znana jest propozycja szczegółowo opracowana przez bp. Wacława Świerzawskiego¹²⁸

Ten fakt skłonił mnie do napisania powyższego artykułu. Jest on szczegółowym przedstawieniem noty pastoralnej Konferencji Episkopatu Włoch dotyczącej katechumenatu dorosłych. Może rodzić się pytanie: dlaczego jest to aż tak szczegółowe przedstawienie? Odpowiadając na tak postawione pytanie należy podkreślić, że dokument Konferencji Episkopatu Włoch jest dobrze opracowany, bogaty w normy i wskazówki praktyczne, które winny być ujęte w ustawodawstwie diecezjalnym dotyczącym katechumenatu. *Nota* dokładnie opisując proces wtajemniczenia chrześcijańskiego i ukazując rozwiązania mogących się rodzić w trakcie tego procesu problemów, jest konkretną pomocą dla odpowiedzialnych za ustawodawstwo partykularne w tej kwestii oraz duszpasterzy podejmujących trud realizacji wtajemniczenia chrześcijańskiego w parafiach. Z tej też przyczyny zasługuje na tak skrupulatne przedstawienie.

¹²⁸ Por. Bp Wacław Świerzawski, *Wiara co ci daje? Nowa ewangelizacja, (Katechezy katechumenalne i mistagogiczne)*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 1992. Trzeba w tym miejscu także dodać, że przez fakt zatwierdzenia Statutów Drogi Neokatechumenalnej w dniu 29. czerwca 2002 r., Stolica Apostolska oferuje biskupowi diecezjalnemu do wykorzystania tę rzeczywistość jako formę katechumenatu.

Sommario

L'articolo è una presentazione del documento della Conferenza Episcopale Italiana sul catecumenato. Si tratta della nota pastorale del Consiglio Episcopale Permanente intitolata *L'iniziazione cristiana, Orientamenti per il catecumenato degli adulti*.

Nel primo capitolo, sulla base della introduzione al documento della CEI, si parla della nuova situazione in Italia caratterizzata dal fatto che giovani e adulti chiedono il battesimo. In seguito si prova indicare le motivazioni che orientano alla scelta cristiana e le varie forme del processo di iniziazione previste dal RICA. Il capitolo secondo, che presenta soprattutto il primo capitolo del sopra menzionato documento, è dedicato ad uno sguardo storico della iniziazione cristiana. Alla fine di esso sono elencati i principi su quali si appoggia il RICA. Successivamente nel capitolo terzo di cui base costituisce il capitolo secondo della nota, vengono descritti i quattro *tempi* ed i tre *passaggi* del cammino catecumenale facendo riferimento alle indicazioni delle norme del RICA. L'ultimo capitolo invece, poggiandosi sul terzo capitolo della nota pastorale, offre le indicazioni pastorali e applicativi per una fruttuosa attuazione del catecumenato nelle diocesi e nelle parrocchie.